

**Varstvo narave
je varstvo podnebja**

**Turizem kot dejavnik
socialnogeografskega razvoja**

**Geografski pogledi na problematiko
Črne vasi in naselja ob Ižanski cesti**

Poletimo.

Ojoj, ste obtičali? Ujeti na katerem izmed letališč, se lahko kratkočasite s prebiranjem prve letošnje številke Geografskega obzornika.

Članek z naslovom Varstvo narave je varstvo podnebja prinaša veliko več kot sporoča naslov. Obravnava problematiko varovanja okolja v posebej občutljivi pokrajini, v Alpah, ki jih bodo podnebne spremembe prizadele še veliko bolj kot ostalo Evropo ter nas sviri pred možnimi konflikti, ki se v imenu varstva podnebja izvajajo tudi ukrepi, ki ogrožajo naravno ravnovesje.

V občini Piran se je turizem v organizirani obliki začel razvijati v drugi polovici 19. stoletja, vendar lahko o njegovih socialno-geografskih učinkih govorimo šele po letu 1954. V članku Turizem kot dejavnik socialno-geografskega razvoja v občini Piran v obdobju socializma so izpostavljena posamezna obdobja od 1954 do 1989, v katerih je zaradi pospešenega razvoja turizma prišlo do preobrazbe iz nekdanj agrarnega v terciarizirano in urbanizirano območje.

Neupoštevanje urbanističnih določil, gradnja, ki uide predpisom, neurejena infrastruktura ter nenazadnje tudi socialna nepovezanost prebivalstva, je nekaj ugotovitev dveh projektov preučevanja naselij. Članek Geografski pogledi na problematiko Črne vasi in naselja ob Ižanski cesti presega okvir preučevanega območja, ampak kaže na širši problem neustreznega ravnanja s prostorom v Sloveniji.

Na zadnjih straneh objavljamo predstavitev monografije občine Tržič, nove diplomante geografije ter prispevek o Kocenovi soboti, izobraževalno-družabnem srečanju Društva učiteljev geografije Slovenije.

Ste prav zares obtičali? Od 14. aprila bruha islandski ognjenik. Oblak pepela je za nekaj dni popolnoma ohromil evropski letalski promet. Eyjafjallajokull je zgolj ponovno zaživel svoje temperamentno ognjeniško življenje, pa s(m)o to razglasili za katastrofo in nastalo škodo skoraj neokusno primerjamo s škodo, ki je nastala ob napadu na "dvojčka". A kisel nasmešek na obrazu smo imeli vsi ob misli, kako hudo nam jo lahko zagodejo tako majhni delci.

Z mikroskopsko majhnimi delci s(m)o v začetku marca imeli probleme tudi na Primorskem. Burja, ki je pihala s hitrostjo do 200 km/h je povzročila hude posledice v Vipavski dolini in na Goriškem polju. Poleg velike materialne škode, se je prava katastrofa dogajala na golih njivskih površinah, od koder so sunki burje odnašali oblake delcev prsti. Zaradi radikalno izvedenih melioracij izgublamo najdragocenejšo zgornjo plast prsti.

Vulkanski prah je dvignil res veliko prahu! A medtem, ko smo se na celini že ob misli "obtičati za dolge ure" počutili ohromljeni skoraj vsi, pa v Sloveniji slednjemu pojavu nis(m)o posvetili veliko besed. Zamislimo se in razmislimo. Kaj je za nas resnična katastrofa?

A nekateri s(m)o v teh dneh kljub vsemu leteli! V mislih imava udeležence akcije Očistimo Slovenijo v enem dnevu, ki s(m)o jo z izjemno zavzetostjo in rekordno udeležbo izvedli 17. aprila. Kakšno vzdušje, koliko vznesenosti in žara širom Slovenije! Morda smo geografi zamudili enkratno priložnost, da bi se stanovsko organizirano spopadli z divjimi odlagališči. Verjamemo, da bi z osupljivo visokim deležem udeležene članstva, dvignili nekaj prahu in (ne)hote promovirali geografijo. Želimo pa si, da ne bi spregledali druge priložnosti, ki so jo tega dne gotovo prepoznali tudi tisti najmanj senzibilni: kritična masa je dosežena, čas je zrel. Ustanovimo stranko, oblikujemo gibanje – najbolj apolitično in najbolj okolju prijazno!

Končno. Niti nebo ni več omejitvev. Poletimo. Saj je maj.

Maja Besednjak in Mojca Ilc, odgovorni urednici

GEOGRAFSKI OBZORNIK

strokovna revija za popularizacijo geografije

Izdajatelj: **Zveza geografov Slovenije,**

Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana

Za izdajatelja: **dr. Matej Gabrovec**

ISSN: **0016-7274**

Odgovorni urednici: **Maja Besednjak in Mojca Ilc**

Uredniški odbor: **dr. Dejan Cigale, Karmen**

Cunder, Primož Gašperič, dr. Drago Kladnik,

dr. Ana Vovk Korže, dr. Irena Mrak,

Dejan Mužina, mag. Miha Pavšek,

dr. Irma Potočnik Slavič, dr. Mimi Urbanc

Upravnik revije: **Primož Gašperič**

Elektronski naslov uredništva:

maja.besednjak@guest.arnes.si,

mojcailc@yahoo.com

Medmrežje: **www.zrc-sazu.si/zgds/go.htm**

Tisk: **Tiskarna Oman**

Finančna podpora: **Ministrstvo za šolstvo,**

Javna agencija za raziskovalno dejavnost

Republike Slovenije

Cena: **2,7 €**

Transakcijski račun: **02010-0014166331**

Nova Ljubljanska banka, d.d., Ljubljana,

Trg republike 2, 1000 Ljubljana

Izhaja 4-krat letno kot enojna ali dvojna številka.

Geografski obzornik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugod.

Uredništvo si pridružuje pravico do (ne)objave, krajšanja, delnega objavljanja prispevkov v skladu z uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Prispevke pošljite natisnjene in po elektronskem mediju na naslov in elektronsko pošto uredništva.

Poslanih prispevkov ne vračamo. Revija je vključena v

SCOPUS.

GEOGRAPHIC HORIZON

professional magazine for popularization of geography

Publisher: **Association of Slovenian Geographers,**

Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenia

For the publisher: **Matej Gabrovec, Ph.D.**

ISSN: **0016-7274**

Editors: **Maja Besednjak and Mojca Ilc**

Editorial board: **Dejan Cigale, Ph.D.; Karmen**

Cunder; Primož Gašperič, Drago Kladnik,

Ph.D.; Ana Vovk Korže, Ph.D.; Irena Mrak, Ph.D.;

Dejan Mužina; Miha Pavšek, M.Sc.;

Irma Potočnik Slavič, Ph.D.; Mimi Urbanc, Ph.D.

Administrator: **Primož Gašperič**

E-mail: **maja.besednjak@guest.arnes.si,**

mojcailc@yahoo.com

www: **www.zrc-sazu.si/agss/horizon.htm**

Print: **Oman**

Financial support: **Ministry of Education,**

Slovenian Research Agency

Price: **2,7 €**

Bank account: **02010-0014166331**

Nova Ljubljanska banka, d.d., Ljubljana,

Trg republike 2, 1000 Ljubljana, Slovenia

The magazine is indexed in SCOPUS.

Fotografija na naslovnici:
OBNOVLJIVI VIRI ENERGIJE NA
PREIZKUŠNJI: V IMENU VARSTVA
PODNEBJA SE IZVAJAJO
TUDI UKREPI, KI OGROŽAJO
NARAVNO RAVNOVESJE

Avtor:
ANDREAS ZAJICEK

Mateja Pirc

Varstvo narave je varstvo podnebja _____ 4

Gregor Balažič

**Turizem kot dejavnik
socialnogeografskega razvoja** _____ 13

Mirja Bobnar, Nataša Kramar, Tadeja Rataj,
Dragan Vučenović

**Geografski pogledi na problematiko
Črne vasi in naselja ob Ižanski cesti** _____ 19

Barbara Črnič, Dragan Vučenović

**Monografija Društva mladih geografov Slovenije
o občini Tržič** _____ 27

Janja Turk, Valentina Brečko Grubar, Mojca Kokot

Diplomanti v letu 2009 _____ 28

Rožle Bratec Mrvar

Kocenova sobota _____ 31

Varstvo narave je varstvo podnebja

IZVLEČEK

Članek obravnava ukrepe na področju varstva narave v Alpah, ki obenem prispevajo k varstvu podnebja ali pa olajšujejo prilagajanje na podnebne spremembe. Opozarjamo, da moramo tudi pri podnebnih ukrepih na ostalih področjih (energija, promet, gradnja itd.) zagotoviti, da njihove ekološke posledice za Alpe niso še usodnejše kot podnebne spremembe same.

Ključne besede:

varstvo narave, podnebne spremembe, Alpe, ponori, renaturacija, prilagoditveni ukrepi.

ABSTRACT

Nature Protection is Climate Protection

The article deals with sustainable actions in the Alps in the field of nature protection for mitigation and adaptation to climate change. We are furthermore emphasizing that consequences of climate actions also in other sectors (e.g. traffic, energy) should by no means be even more severe than the impact of climate change itself.

Key words:

nature protection, climate change, the Alps, CO₂ sinks, renaturation, adaptation measures.

Avtorica besedila:

MATEJA PIRC, univ.dipl.geog., CIPRA International, Mednarodna komisija za varstvo Alp, Schaan, www.cipra.org, E-pošta: mateja.pirc@cipra.org

Avtorji fotografij:

CHRISTOPH PUESCHNER/ZEITENSPIEGEL, APOLLONIO&BATTISTA/FLICKR, RAINER KWIOTEK/ZEITENSPIEGEL, BUND NATURSCHUTZ TRAUNSTEIN, CIPRA INTERNATIONAL, FRANK SCHULTZE/ZEITENSPIEGEL, PIXELIO.DE, BUND NATURSCHUTZ OSTALLGAEU

COBISS 1.04 strokovni članek

Spreminjanje podnebja močno občuti tudi narava. Podnebne spremembe vplivajo na rastlinske in živalske vrste, na ekosisteme in v obliki ekstremnih vremenskih dogodkov ogrožajo ljudi. Podnebje se je v Zemljini zgodovini sicer že vedno spreminjalo. Hitrost in razsežnost sedanjih sprememb pa sta izjemni in se jasno razlikujeta od dosedanjih nihanj v povprečni temperaturi zraka.

V Alpah je vpliv podnebnih sprememb še posebej očiten, saj jim je to gorsko območje izredno izpostavljeno. Segrevanje ozračja se v Alpah namreč odraža v približno dvakrat višjih temperaturah od svetovnega povprečja (11). Istočasno so Alpe eno najpomembnejših območij biotske raznovrstnosti v Evropi, ki pa je zaradi specifičnih fizičnogeografskih značilnosti zelo ranljivo.

Če se bo povprečna globalna temperatura do leta 2100 dvignila za 3 do 4°C, lahko v Alpah pričakujemo za do 6°C višje temperature (5). Poleg segrevanja gorstvu grozijo spremembe padavin, vzorcev sneženja in shranjevanja vode v ledenikih, kar se bo odražalo v več sušah poleti, poplavah in plazovih pozimi ter v večji spremenljivosti v oskrbi

z vodo skozi leto. Spremenila se bo tudi kakovost vode. Alpam vsekakor grozijo dramatične spremembe, in to ne le na področju okolja in naravnih nesreč, temveč tudi v gospodarstvu in družbi nasploh.

Rastline, živali in ekosistemi pod stresom zaradi podnebnih sprememb

Vsak dvig temperature za 1 °C pomeni pomik vegetacijski pasov v Srednji Evropi za 150 višinskih metrov v višje predele in za 150 km od juga proti severu (13). Če izhajamo iz zmernih scenarijev, ki predvidevajo globalno otoplitev za 3 °C, se bodo vegetacijski pasovi torej pomaknili za okoli 600 km proti severu oziroma za okoli 600 metrov v višje nadmorske višine. Strokovnjaki domnevajo, da se nekatere rastlinske vrste zaradi hitrosti, s katero se odvijajo podnebne spremembe, takim prostorskim premikom ne bodo sposobne uspešno prilagoditi, saj so za to preprosto prepočasne (19). Večina drevesnih vrst se, denimo, širi s hitrostjo približno 100 km v stoletju, številne alpske rastlinske vrste 50 višinskih metrov, posamezne vrste trav v Alpah celo samo štiri metre v stoletju.

Rezultati mednarodnega projekta Gloria (*Global Observation Research Initiative in Alpine Environments*), ki preučuje trende alpske vegetacije v odnosu od spreminjanja temperature, kažejo, da so že danes opazni premiki nekaterih rastlinskih vrst v najvišjih višinskih pasovih, npr. alpskega oklepa (*Androsace alpina*) ter ledeniške zlatice (*Ranunculus glacialis*) (10, 6). Rastlinske vrste nivalnega višinskega pasu so pogosto dolgožive in imajo posebne rastiščne zahteve ter ob spremenjenih življenjskih pogojih malo možnosti za pomik v višje lege. Pomanjkanje prostora pa ni njihov glavni problem; ogrožajo jih namreč tudi konkurenčne rastline, ki se selijo iz nižjih višinskih pasov.

Poleg prostorskih premikov lahko pričakujemo, da se bodo zaradi dviga temperatur spremenili tudi genski material, pojavnost in vedenje rastlin in živali. Reakcije na podnebne spremembe bodo zelo različne in so danes še nepredvidljive. Gotovo pa je, da bodo spremenjene življenjske razmere med rastlinami in živalmi prinesle zmagovalce in poražence.

Atlas alpske flore navaja 4491 alpskih rastlinskih vrst, od katerih je 501 endemičnih, kar območje uvršča med floristično najbogatejše v Evropi. Območje nad gozdno mejo pokriva zgolj 3 % površine Evrope, na njem pa uspeva kar 20 % celotne alpske vegetacije (4). Ker so Alpe, še posebej pa območja nad gozdno mejo, istočasno izredno izpostavljene podnebnim spremembam, aktualni modeli napovedujejo, da do leta 2100 ob nadaljevanju trenda naraščanja temperature grozi izumrtje kar 45 % alpskih rastlinskih vrst (7).

Za številne živalske vrste, na primer za ruševca (*Tetrao tetrix*), predstavljajo Alpe zadnje razpoložljivo zatočišče. Hladnoljubne vrste so že danes ogrožene, na kar kaže že od leta 1990 zabeleženi upad populacije Belke (*Lagopus mutus*) (4).

Slika 1: Vrh gore kot zadnja postaja: Alpski oklep (*Androsace alpina*) je zaradi napredujočega segrevanja vedno bolj ogrožen. V Sloveniji zaradi prenikajčih nadmorskih višin ta vrsta ne uspeva (foto: Apollonio&Battista/Flickr).

Podnebne spremembe pa ne ogrožajo zgolj rastlinskih in živalskih vrst, temveč spreminjajo celotne ekosisteme. V javnosti najbolj znan, a le eden izmed mnogih negativnih učinkov antropogenega dviga koncentracije CO₂ v ozračju in spremljajočih podnebnih sprememb je taljenje ledenikov. V zadnjih petdesetih letih so se le-ti v Alpah drastično zmanjšali (po podatkih Zveze za varstvo narave Bavarske za 52 % površine in 60 % mase). Ekosistemi tekočih voda so zaradi zmanjšanih pretokov ter drugih spremljajočih hidroloških sprememb zelo ogroženi. Svetovalni organ za vprašanja podnebnih sprememb OcCC (12) predvideva, da se bo temperatura rek v švicarskih Alpah do leta 2050 v primerjavi z letom 1990 dvignila do 2 °C, pri čemer se bodo habitati hladnoljubnih rib skrčili za 20-25 %. Skupaj z vodotoki se bodo spremenili tudi življenjski pogoji v ekosistemih poplavnih ravnin in v mokriščih.

Slika 2: Ukrepi za sonaravno gospodarjenje z gozdom zvišujejo njegovo spodobnost ponora toplogrednih plinov (foto: Rainer Kwiotek/Zeitungspiegel).

Ekosistemi na podnebne spremembe reagirajo z zamikom, zato je odločilnega pomena, da se s podnebnimi spremembami spopademo takoj. Današnje znanje zadostuje, da že danes začnemo uresničevati trajnostne ukrepe za varstvo podnebja ter se na spremembe premišljeno prilagodimo.

Področje varstva narave ima tako pri blaženju kot tudi pri prilagajanju na podnebne spremembe izjemno pomembno vlogo. Intaktni in med seboj povezani ekosistemi, za katere se varstvo narave zavzema, so v času podnebnih sprememb pomembnejši kot kdaj koli prej, saj se le-ti na spremembe odzivajo bolj fleksibilno in dinamično kot degradirani ekosistemi.

Poleg tega omogočajo dobre biološke ponore toplogrednih plinov ter hkrati blažijo posledice ekstremnih vremenskih dogodkov in naravnih nesreč. Za njihovo ohranjanje je na voljo pestra paleta naravovarstvenih ukrepov.

Z ohranjanjem ponorov proti naraščajočim koncentracijam CO₂

Cilj ukrepov za varstvo podnebja je zmanjšanje neto količine emisij toplogrednih plinov ter ohranjanje in optimiranje njihovih ponorov. Najboljši kopenski ponori toplogrednih plinov so aktivna mokrišča ter gozdovi, katerih biomasa in proizvodnja humusa neto raste (8).

Ohranjanje gozdov in pogozdovanje sta s stroški med 2 in 6 evri na tono CO₂ trenutno najučinkovitejša ukrepa za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov (9). Živa in odmrta lesna biomasa ter tla v humusni plasti namreč shranjujejo velike količine CO₂. Če se izraba gozda ekstenzivira ali celo opusti, se funkcija ponora okrepi, saj ima tak gozd veliko več žive nadzemne biomase in mrtvega lesa kot gozd, s katerim se intenzivno gospodari. Speich (16) je izračunal, da ima gozd, ki se (več) ne izkorišča kot ponor CO₂ stokrat višjo ekonomsko vrednost v primerjavi s tradicionalno izrabo gozda. Dejstvo je, da so bile odlične podnebne in naravovarstvene funkcije gozda do sedaj v senci rabe lesa. Če bi bila funkcija ponorov ustrezno finančno ovrednotena, bi lahko predvsem odročne regije z visokim deležem gozda tudi ekonomsko pridobile od podnebnega prispevka svojih gozdov.

Gozdovi, s katerimi se trajnostno gospodari, imajo veliko ekološko vrednost, saj zagotavljajo raznovrstne niše in habitate za rastline in živali, ter varujejo pred naravnimi nesrečami, denimo plazovi.

Mokrišča so za varstvo narave in podnebja izjemnega pomena. Pokrivajo le 3 % zemeljske površine, skladiščijo pa dvakrat toliko ogljika kot vsi gozdovi skupaj in so tako najpomembnejši kopenski ponori CO₂. V šoti je namreč shranjenega skoraj 30 % vsega v tleh vezanega ogljika (18). Aktivna mokrišča vežejo letno do 5,5 ton CO₂/ha. Po drugi strani pa degradirana mokrišča predstavljajo veliko nevarnost za

Slika 3: Renaturiranje mokrišč je velik prispevek k varstvu podnebja, obenem pa pozitivno vpliva na biotsko raznovrstnost (foto: Bund Naturschutz Traunstein).

napredujoče globalno segrevanje: ob izsuševanju se namreč v atmosfero sproščajo velike količine CO₂, letno do 6,4 ton/ha (17).

Mokrišča so dolgo časa veljala za nevredne življenjske prostore, zato so bila v preteklosti pogosto izsušena in deloma uničena. Le-ta je nujno potrebno renaturirati, obstoječa pa varovati. Ponovno vzpostavljena mokrišča bodo lahko spet skladiščila več CO₂, istočasno se jim bo povečala ekološka vrednost, npr. v vlogi habitata številnih redkih živalskih in rastlinskih vrst. V Švici je tako na primer skoraj polovica ogroženih rastlinskih vrst vezana na mokrišča (1). Za Alpe so ekosistemske funkcije mokrišč še posebej pomembne, saj se bo regija morala soočiti z intenzivnejšimi podnebnimi spremembami kot ostale evropske regije.

Poleg izsuševanja mokrišč je spreminjanje travinja v intenzivno obdelovane kmetijske površine, izsekavanje gozdov ali intenziviranje njihove rabe v zadnjih desetletjih povzročilo približno četrtno antropogeno povzročenih emisij CO₂ (3). **Ekološko sprejemljiva**

oblika rabe tal, na primer ekološko kmetovanje, zahteva več kot polovico manj energije kot konvencionalno kmetovanje in tako povzroča manj emisij toplogrednih plinov ter obenem spodbuja biotsko raznovrstnost. Poleg tega se ekosistemi z visoko genetsko heterogenostjo lahko na podnebne spremembe odzovejo mnogo bolje kot ekosistemi z monokulturami.

Alpska mokrišča za varstvo podnebja

Bavarska zveza za varstvo narave že desetletja predvsem s pomočjo prostovoljnega dela izboljšuje vodno bilanco 23 degradiranih alpskih mokrišč na več kot 120 hektarih. V ta namen so med drugim kupili oziroma zakupili številna zemljišča in na njih ukinili intenzivne oblike rabe. Za omenjeni projekt dobre prakse jim je CIPRA podelila mednarodno priznanje. Več informacij: www.cipra.org/sl/cc.alps/natecaj/moorrenaturierung/.

Intaktni ekosistemi so najboljša zaščita

Ukrepi za prilagajanje na podnebne spremembe se osredotočajo na zmanjševanje tveganja in škode zaradi njihovih sedanjih in prihodnjih škodljivih učinkov.

V prihodnje lahko pričakujemo pogostejša obdobja visokih voda, močnih vetrov, vročinskih valov, plazov in drugih naravnih nesreč. Intaktni ekosistemi se bodo na omenjene pojave lahko najbolj dinamično odzvali, zato moramo nujno zagotoviti ohranitev oziroma ponovno vzpostavitev sonaravnih vodotokov in porečij, mokrišč ter gozdov.

Vodotoki s širokimi poplavnimi ravnici na obeh straneh struge lahko ob ekstremnih padavinah zadržijo več vode in tako zmanjšujejo nevarnost poplav. Poleg tega so sonaravni vodotoki kot habitati za rastline in živali raznovrstnejši in dragocenejši od reguliranih.

Enako velja tudi za **aktivna mokrišča**. Le-ta delujejo kot vodni zbiralniki – imajo namreč veliko več por kot kultivirana izsušena mokrišča in lahko zato pri močnem deževju zadržijo štirikrat več vode (20). Ohranjanje in renaturiranje mokrišč je tako odločilnega pomena za zaščito pred visokimi vodami ter za zmanjševanje koncentracije CO₂.

Varstvo pred naravnimi nesrečami zagotavlja tudi **ekstenzivno obdelovanje travnikov, pašnikov in gozdov**. Vegetacija ima namreč pri stabilizaciji tal pomembno vlogo. Gozd ščiti pred plazovi, zaustavlja skalne podore in erozijo ter stabilizira strma pobočja (14). Raznovrstne rastlinske združbe, ki so prisotne na sonaravnih travnikih, pašnikih in v gozdovih, s koreninami stabilizirajo tla in ščitijo pred erozijo in ploskovnim izpiranjem. Poleg tega izboljšajo zadrževanje vode pri močnih padavinah in zmanjšujejo ploskovni odtok vode (2). Travniki, pašniki in gozdovi, s katerimi se ekstenzivno gospodari in pri katerih se upoštevajo naravni razvojni procesi, stabilizirajo ekosisteme, ki se kot taki lahko dinamično odzovejo na podnebne spremembe.

Slika 4: Renaturiranje vodotokov je pomemben prispevek k prilagoditvam na posledice podnebnih sprememb, k varstvu pred naravnimi nesrečami ter k ohranjanju obvodne faune in flore (foto: CIPRA International).

Slika 5: Zagotovitev prehodnosti habitatov za živali in rastline je v času podnebnih sprememb izjemno pomembna in zahteva odpravo številnih ovir: poleg fizičnih, ekoloških in pravnih predvsem tiste med različnimi sektorij ter v glavah ljudi (foto: Frank Schultze/Zeitenspiegel).

Višje temperature, večji pomen ekoloških omrežij

V času podnebnih sprememb klasični koncept varstva narave s poudarkom na ustanavljanju zavarovanih območij kot „otokih“ za varovanje biotske raznovrstnosti ne zadostuje več. V prihodnost usmerjeno trajnostno varstvo narave daje poudarek ukrepom za povezovanje življenjskih prostorov. Ohranjanje oz. ponovna vzpostavitev prekinjenih povezav v obliki ekoloških koridorjev med zavarovanimi območji ter območji zunaj njih omogoča rastlinam in živalim, da se odzovejo na spremenjene življenjske pogoje in najdejo ustrezne lokacije za preživetje. Naloga varstva narave in drugih disciplin je zmanjšati učinke ovir, ki jih za rastline in živali predstavljajo prometna infrastruktura, strnjena naselja, regulirani vodotoki ter intenzivno obdelane kmetijske in gozdne površine.

Isère povezuje naravo

V francoskem departmaju Isère, kjer leži največje alpsko mesto Grenoble, se od leta 2000 dalje zavzemajo za vzpostavitev omrežja več kot stotih zavarovanih območij in so tako dober zgled ne samo Franciji, temveč vsem alpskim državam. Izdelali so kartografski material, ki prikazuje več kot 400 problematičnih območij za vzpostavitev ekoloških koridorjev. Na njihovi podlagi so določili deset prednostnih nalog za ponovno vzpostavitev koridorjev za favno. Več informacij: www.cipra.org/sl/alpmedia/publikacije/3809.

Slika 6: Obnovljivi viri energije na preizkušnji: v imenu varstva podnebja se izvajajo tudi ukrepi, ki ogrožajo naravno ravnovesje (foto: pixelio.de).

V okviru Vseevropske strategije o biotski in krajinski pestrosti (*Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy*) je nastalo vseevropsko ekološko omrežje, imenovano tudi PEEN, ki je danes sestavljeno iz številnih iniciativ za vzpostavitev ekoloških omrežij na državni, regionalni in medregionalni ravni. Na območju Alp se za ekološki kontinuum zavzemajo tri mednarodne iniciative, ki podpirajo in izvajajo ukrepe v sedmih pilotnih regijah (glej www.alpine-ecological-network.org).

Varstvo narave in podnebja ter trajnostni razvoj v konfliktu

Zgoraj omenjeni naravovarstveni ukrepi za varstvo podnebja oziroma za prilagajanje na podnebne spremembe imajo pozitivne ekološke, socialne in gospodarske učinke. Med varstvom narave, varstvom pod-

nebja ter posameznimi vidiki trajnostnega razvoja pa lahko prihaja tudi do konfliktov. Po eni strani imajo lahko nekateri naravovarstveni ukrepi negativne učinke na posamezne vidike trajnostnega razvoja, po drugi strani pa lahko nekateri sicer dobronamerni podnebni ukrepi iz ostalih sektorjev (npr. iz energije in prometa) negativno vplivajo na naravno ravnovesje.

Do konfliktov z ekološkim vidikom trajnostnega razvoja lahko med drugim pride, ko se v imenu varstva podnebja pogozduje z tujerodnimi drevesnimi vrstami, na primer z duglazijo (*Pseudotsuga menziesii*). Omenjena severnoameriška drevesna vrsta je bolj prilagojena na suha rastišča kot domači iglavci. Kljub temu je pri izbiri drevesnih vrst potrebno ubrati trajnostno pot in izbrati samorodne vrste kot so bukev, hrast in bela jelka, s katerimi spodbujamo biotsko, genetsko ter strukturno raznovrstnost. Spremenjena, rastiščem tuja drevesna sestava namreč negativno vpliva na biotsko raznovrstnost.

Naravovarstveni ukrepi lahko povzročijo gospodarske konflikte na primer v lahko dostopnih, produktivnih gozdovih. Tam pogosto prihaja do križanja interesov, ker sta na tehtnico postavljeni funkciji gozda kot ponora CO₂ ter kot surovine za les. Gospodarski konflikt nastaja tudi ob izpadu dohodka za kmete in gozdarje, ki se odpovedo določenemu delu dohodka od svojih površin, ki so jih v imenu varstva narave prepustili npr. za ustanovitev zavarovanih območij ali pa za renaturacijo mokrišč. Trenutne finančne možnosti za spodbujanje na ravni EU in posameznih držav jim še ne zagotavljajo zadostnih odškodnin.

Socialnih in gospodarski konflikti so pogosti tudi pri določanju meja zavarovanih območij in njihovem širjenju, če se tradicionalne dejavnosti (npr. kmetijstvo, gozdarstvo, lov, turizem) omeji in če prizadeto prebivalstvo v načrtovanje zavarovanih območij ni dosledno vključeno.

Pasti obnovljivih virov energije

Predvsem v razvitem svetu je boj proti podnebnim spremembam vedno bolj aktualen. Žal pa nekateri sicer dobronamerni ukrepi iz različnih sektorjev negativno vplivajo na biotsko raznovrstnost in ogrožajo ekosistemske funkcije. Najbolj očitni so konflikti na področju obnovljivih virov energije. Proizvodnja biogoriv zahteva velikanske površine za pridelavo energijskih rastlin in poljščin, kar po eni strani negativno vpliva na biotsko raznovrstnost, po drugi strani pa je glede na problematiko lakote v državah tretjega sveta še posebno sporna. Dopustna je le v primeru, da ne predstavlja konkurence proizvodnji hrane in če so rastline gojene okoljsko spremenljivo (certifikacijski sistemi na bazi ekobilanc so pravkar v razvoju).

Nadaljnji konflikti nastajajo pri proizvodnji vodne energije, saj novogradnje hidroelektrarn zahtevajo zagraditev preostalih sonaravnih alpskih vodotokov ter povečajo količino odvzete vode, kar ima lahko izredne negativne posledice za vodni ekosistem. Problematični obnovljivi vir je tudi veter, saj je za hrambo vetrne energije med drugim potrebno zgraditi reverzibilne hidroelektrarne, v katerih se shranjujejo energijski viški. Izgradnja vetrnih elektrarn izven alpskega območja lahko kljub temu zahteva postavitev reverzibilnih hidroelektrarn v Alpah. Raba

obnovljivih in ogljično nevtralnih virov energije mora biti pazljivo pretehtana z vidika trajnostnega razvoja, in sicer za vsak posamezni ukrep.

Ekstremne količine padavin bodo v naslednjih letih vedno pogostejše, zato je potrebno izvajati ukrepe za prilagajanje na obdobja visokih voda. Hidrotehnični ukrepi, kot so kanaliziranje, spreminjanje struge in gradnja nasipov so se že izkazali kot neučinkoviti, poleg tega pa negativno vplivajo na vodni režim, kakovost vode ter na ohranjanje biotske raznovrstnosti obvodnega sveta. Varstvo pred poplavami zahteva celovito urejanje vodotokov in povodij, kjer so vodotokom prepuščene zadostne retenzijske površine. Z gospodarskega vidika so preventivni ukrepi ugodnejši kot naknadna sanacija nastale škode (15).

Slika 7: Renaturiranje mokrišča
(foto: Bund Naturschutz Ostallgaeu).

Varstvo narave in varstvo podnebja z roko v roki

Tradicionalne zahteve varstva narave – varovanje rastlinskih in živalskih vrst ter habitatov in povezovanje le-teh – so v luči podnebnih sprememb pridobile na pomenu. Potrebne ukrepe, ki dokazujejo, da se varstvo narave in varstvo podnebja lahko med seboj odlično dopolnjujeta, poznamo. Varstvo mokrišč in njihova ponovna vzpostavitev, renaturacija vodotokov in sonaravno gospodarjenje z gozdovi ter omrežja biotopov poleg svojega naravovarstvenega pomena pomembno prispevajo tudi k varstvu podnebja, k varstvu pred naravnimi nesrečami

ter k večji biotski raznovrstnosti. Omenjene ukrepe moramo izvajati v veliko večjem številu in na večjih območjih kot do sedaj.

Mednarodna komisija za varstvo Alp CIPRA v seriji tematskih zvezkov, imenovanih CIPRA compacts, preučuje nadaljnje podnebne ukrepe iz enajstih sektorjev (poleg varstva narave še s področja ener-

gije, prometa, gradnje in sanacije stavb, prostorskega planiranja, gozdarstva, kmetijstva itd.), ki jih postavlja pod drobnogled in raziskuje, če so skladni z načeli trajnostnega razvoja, opozarja na potencialne konflikte ter predstavlja projekte dobre prakse z območja Alp. Serija tematskih zvezkov (nekateri so še v pripravi) je dosegljiva na <http://www.cipra.org/sl/cc.alps/rezultati/compacts/>.

Viri in literatura

1. BAFU, 2010: Moore und Moorlandschaften. Medmrežje: www.bafu.admin.ch/schutzgebiete-inventare/07845/index.html?lang=de
2. BFW, 2005: Zusammenspiel von Vegetation & Abfluss. Bundesamt für Wald. Medmrežje: <http://bfw.ac.at/rz/bfwcms.web?dok=5360> (20.5.2009)
3. Epple, C., 2006: Naturschutz, Klimaschutz und Anpassung an den Klimawandel. Natur und Landschaft (81) 9/10. Bonn-Bad Godesberg, str. 493–497.
4. Frobel, K., Heidecke, H., Margraf, C., Voss, S., Weiger, H., 2009: Naturschutz in Zeiten des Klimawandels. Bund für Umwelt und Natur schutz Deutschland e.V. BUND. Medmrežje: http://www.bund.net/fileadmin/bundnet/publikationen/naturschutz/20090202_naturschutz_klimawandel_position.pdf (24.5.2009)
5. Gehrig-Fasel, J., Guisan, A., Zimmermann N., 2007: Tree line shifts in the Swiss Alps: Climate change or land abandonment? Journal of Vegetation Science, 18, str. 571–582
6. GLORIA, 2009: <http://www.gloria.ac.at/?a=24&b=58> (13.10.2009)
7. Klaus, G., Pauli, D., 2009: Biodiversität im Zeichen des globalen Wandels. Medmrežje: www.kbnl.ch/de/2010.asp (2.5.2009)
8. Margraf, C., Frobel, K., 2008: Naturschutz in Zeiten des Klimawandels. V: InfoDienst št. 155, Bund Naturschutz in Bayern e.V.
9. Michaelowa, A., Greiner, S., Dutschke, M., 2008: Flexibilität als Grundlage effizienter Klimapolitik. V: Betriebliches Umweltmanagement: Handel mit Emissionsrechten. Medmrežje: www.betrieblichesumweltmanagement.de/bum030403.htm (24.5.2009)
10. Niedermair, M., Lexer, M.J., Plattner, G., Formayer, H., Seidl, R., 2008: Klimawandel & Artenvielfalt: Wie klimafit sind Österreichs Wälder, Flüsse und Alpenlandschaften? Medmrežje: www.wwf.de/fileadmin/fm-wwf/pdf_neu/20070329_Klimastudie_Gemeinsamer_Text.pdf (13.10.2009)
11. OcCC, 2008: Das Klima ändert – was nun? Der neue UN-Klimabericht (IPCC 2007) und die wichtigsten Ergebnisse aus Sicht der Schweiz, Bern, str. 47
12. OcCC–ProClim, 2007: Klimaänderung und die Schweiz 2050. Medmrežje: www.occc.ch/products/ch2050/CH2050-bericht_d.html
13. Rebetez, M. 2009: V nekaj, kar se še nikoli ni zgodilo, ne verjamemo. V: Alpe na odru 92: V imenu varstva podnebja. Mednarodna komisija za varstvo Alp, CIPRA, Schaan, str. 24
14. Rickli, C., Graf, F., Gerber, W., Frei, M., Böll, A. 2004: Der Wald und seine Bedeutung bei Naturgefahren geologischen Ursprungs. Forum für Wissen WSL 2004, str. 27–34. Medmrežje: www.wsl.ch/publikationen/pdf/6205.pdf
15. SCNAT– Akademie der Naturwissenschaften Schweiz, 2008: Biodiversität und Klima – Konflikte und Synergien im Massnahmenbereich, Bern, str. 36
16. Speich, D., 2009: Bedeutung von Waldreservaten für die Bindung von CO₂ als Beitrag für den Klimaschutz — für ein nachhaltiges Atmosphärenmanagement. Delovni dokument
17. Stiftung Biosphäre Schaalsee, 2009: Was passiert bei der Entwässerung von Mooren? Medmrežje: <https://www.kranich-schutz.de/kranich-schutz/klimaschutz.php> (18.10.2009)
18. Succow, M., 2009: Moorschutz ist Klimaschutz. Medmrežje: <http://nabu-rotenburg.blogwerft.de/index.php/archives/688> (3.9.2009)
19. Thuiller, W., Lavorel, S., Araújo, M.B., Sykes, M.T., Prentice, I.C., 2005: Climate change threats to plant diversity in Europe. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America. Medmrežje: www.pnas.org/content/102/23/8245.full.pdf+html (3.9.2009)
20. Zollner, A., Cronauer, H., 2004: Der Wasserhaushalt von Hochmooreinzugsgebieten in Abhängigkeit von ihrer Nutzung. LWF-Bericht Nr. 40 „Hochwasserschutz im Wald“

Turizem kot dejavnik socialnogeografskega razvoja

v občini Piran v obdobju socializma

IZVLEČEK

Prispevek predstavlja razvoj turizma in njegove socialnogeografske učinke v občini Piran v času socializma. Izpostavljena so posamezna razvojna obdobja od 1954 do 1989, v katerih je zaradi krepitev turizma prišlo do socialnogeografskih sprememb, ki so privedle do urbanizacije in terciarizacije območja.

Ključne besede: turizem, Portorož, občina Piran, socialnogeografski učinki, socializem.

ABSTRACT

Tourism as a Factor of Socio-geographic Development in the Period of Socialism in the Municipality of Piran. The paper deals with the development of tourism during the period of socialism in the municipality of Piran and its socio-geographic effects. It exposes individual development periods from 1954 to 1989 in which the strengthening of tourism led to socio-geographic changes and as its result urbanization and tertiarisation of the area.

Key words: tourism, Portorož, Municipality of Piran, socio-geographic effects, socialism.

Avtor besedila in fotografij:
GREGOR BALAZIČ, dipl. univ. geograf
Fakulteta za turistične študije Portorož-Turistica
E-pošta: gregor.balazic@turistica.si

COBISS 1.04 strokovni članek

Danes uvrščamo občino Piran med najbolj razvite in izrazito v turistično dejavnost usmerjene slovenske občine, kjer prinaša turizem najvišje dohodke med vsemi slovenskimi občinami in je prebivalstvo v ekonomskem smislu skoraj povsem odvisno od turizma. V nadaljevanju bo pozornost posvečena razvoju turizma v času socializma ter socialnogeografskim učinkom in posledično nastalim socialnogeografskim spremembam zaradi razvoja turizma. Pri tem se zastavlja ključno vprašanje, kako in v kolikšni meri je turizem kot gospodarska panoga spremenil prostor in družbo občine Piran in kakšno vlogo za razvoj območja mu lahko pripišemo.

Turizem je bil na območju občine Piran razvit že konec 19. stoletja, vendar lahko o njegovem razmahu in pomembnejših socialnogeografskih učinkih na prostor in družbo govorimo šele po 2. svetovni vojni, natančneje po letu 1954, ko postane območje del Jugoslavije. Zaradi ugodne lege ob morju in tradicije se prične turizem kot gospodarska panoga načrtno razvijati na pobudo takratne socialistične oblasti znotraj uveljavljenega socialističnega družbenega sistema. Prične se postopna prostorska preobrazba območja iz agrarnega in zaradi vojne opusto-

šenega v terciarizirano in urbanizirano območje, ki narekuje občutne socialnogeografske spremembe. Obstoječi turistični objekti postanejo družbena lastnina.

Tiste, ki so bili med vojno poškodovani, obnovijo, prične pa se tudi gradnja novih. Razvoj turizma narekuje tudi razvoj stanovanjske infrastrukture in s tem vpliva na čedalje bolj mestni način življenja.

V prostoru se tako pojavijo novi objekti namenjeni poslovni dejavnosti, zlasti trgovini, obrti in drugim storitvam, ki spremljajo turistično dejavnost. Zaradi obmorske lege postaja čedalje bolj pomemben promet kot storitvena dejavnost. Investicije v turistični razvoj privedejo do naraščanja števila prebivalstva. Tako postaneta prostor in družba podrejena težnjam razvoja turizma.

Začetki turizma in njegov razvoj do 2. svetovne vojne

Kot zdraviliški kraj je bil Portorož znan že v 13. stoletju, vendar se je turizem v organizirani obliki pričel na območju občine Piran razvijati v drugi polovici 19. stoletja, kjer je najpomembnejšo vlogo pri razvoju turistične dejavnosti prispeval Portorož. O uvrstitvi Portoroža med znana evropska zdravilišča in zbirališča evropske družbe pričajo anali, kjer so za leto 1885 navedene prve uspešne ozdravitve revme s pomočjo slanice in solinskega blata (7).

Iz tega obdobja velja omeniti tudi prvi hotel in kopališče, čeprav je do prave prelomnice prišlo šele leta 1910, ko se je pričela gradnja hotela Palace. Gradnja omenjenega hotela je opogumila tudi druge investitorje za vlaganje v turistično infrastrukturo. Čedalje večje prenočitvene zmogljivosti so omogočile rast števila obiskovalcev in njihovo število je še pred 1. svetovno vojno preseglo 7000 (1).

Razvoj turizma in turistične infrastrukture se je po letu 1910 nadaljeval. Sledila sta pomembna infrastrukturna dosežka, izgradnja tramvajske proge med Piranom in Lucijo (1912) na progi Trst-Poreč in igralnica San Lorenzo (1913) (7). V tem času je zdravili-

ško ponudbo zamenjala kopališka rekreacija. Sledili sta 1. in 2. svetovna vojna, ki sta povzročili stagnacijo turistične dejavnosti. Do sprememb je prišlo po 2. svetovni vojni, vendar šele z letom 1954, ko je bilo to območje, ki je bilo del cone B STO, priključeno Jugoslaviji. Sledile so številne investicije v načrtno komunalno in drugo infrastrukturno urejanje prostora, vendar je do pravega razvoja turizma prišlo šele po letu 1960.

Prva faza 1954–1970: investicije v razmah turistične infrastrukture

V drugi polovici 50. let je bilo najprej potrebno obnoviti obstoječo in v času vojne poškodovano turistično infrastrukturo, ki je postala družbena lastnina. Po letu 1955 se v prostoru že pojavljajo novi turistični objekti. Turizem je bil v tem obdobju naravnano izrazito sindikalno, celo najelitnejša predvojna letovišča naj bi služila izključno oddihu delavcev (8). Tako je bilo za takratni turizem, ali boljše preživljanje počitnic delavskega razreda, zgrajenih veliko sindikalnih in počitniških domov hotele pa so začeli urejati in njihovo ponudbo z nizkimi cenami prilagajati delavskemu razredu.

Delavski turizem je cvetel ob jadranski obali in v termalnih zdraviliščih (6). Razvoj nizkocenovnega turizma je zaradi čedalje večjega povpraševanja narekoval hitrejši infrastrukturni razvoj. Turistična ponudba je bila tisti čas v največji meri vezana na nizkocenovna prenočišča v hotelih, domovih in avtokampih, kjer je bil glavni motiv obiska kopanje. Turizem je pričel postajati množičen pojav, kar je narekovalo izgradnjo novih zmogljivosti, ki so preobrazile takratno podobo občine Piran.

Do ključnih sprememb v prostoru občine Piran, ki so ta prostor preobrazile, še toliko bolj pa Portorož, je v arhitekturno urbanističnem smislu prišlo z uveljavitvijo urbanističnega plana, ki je nastal v okviru Urbanističnega programa slovenske Obale (Invest biro, Koper 1966) in zajel obmorske kraje od Ankarana do Lucije. Pri tem je imel pomembno vlogo pri prenovi in oblikovanju Portoroža arhitekt Edo Mihevc, ki je zasnoval številne turistične objekte, med njimi sta najpomembnejša, hotel Metropol in kongresni center Avditorij (3).

Slika 1: Portoroška promenada s hotelsko infrastrukturo (foto: Gregor Balažič).

Druga faza 1970–1980: novi turistični objekti in socialnogeografski učinki turizma v prostoru

70. leta so pomenila gospodarsko rast, kar je vplivalo tudi na razvoj turizma na območju občine Piran. V tem času je turizem pridobil mednarodni značaj. Turistične zmogljivosti postanejo prilagojene zahodnoevropskemu gostu. V tem obdobju so se v turističnih objektih razširile nastanitvene kapacitete. Izgradnja novih turističnih hotelskih kompleksov (Emona hoteli 1971, Metropol 1970 in Bernardin 1976) je zahtevala tudi ureditev okolice (parkov, cest, komunalne in urbane infrastrukture), kar je spremenilo podobo obalnega pasu.

Od leta 1965 do leta 1985 so se nastanitvene kapacitete več kot podvojile, podobno je bilo s številom gostov, ki so se v tem obdobju po številu potrojili. Vseskozi so prevladovali tuji gostje, čeprav je bila razlika med domačimi in tujimi v letu 1965 bistveno

manjša kot leta 1985, kar nakazuje, da je turizem v občini Piran postajal čedalje zanimivejši za tuje goste in s tem pridobil mednarodni značaj. Tudi prenočitve so sledile trendu. Skupno število prenočitev (domačih in tujih) se je potrojilo, pri tem pa so v letu 1985 prenočitve tujih gostov predstavljale dvakratnik domačih.

Turistična infrastruktura, pod katero uvrščamo vse objekte namenjene turistični in gostinski dejavnosti,

Preglednica 1: Turistična dejavnost, kapacitete, gostje in prenočitve (9, 10, 12).

leto	1965	1975	1985
št. ležišč	8150	18774	17934
št. gostov (skupaj)	95540	217942	301481
domači	44661	112182	114853
tuji	50879	105760	186628
prenočitve (skupaj)	662876	1226205	1793158
domače	301594	583129	559381
tuje	361282	643076	1233777

sti, je bila vseskozi od povojnega obdobja v družbeni lasti. Izjema postanejo turistične sobe in apartmaji, ki pričnejo v 70. letih postajati zasebna lastnina, kar je pomenilo upravljanje zasebnikov s temi turističnimi kapacitetami, ki so pogosto nastale z razširitvami in dograditvami ali preurejanjem stanovanj, v največji meri hiš. V novo nastajajočih stanovanjskih soseskah je bilo vedno več novih hiš, pri katerih sta se velikost in izgled prilagajala turistični funkciji.

Preglednica 2: Število zasebnih turističnih sob in ležišč v Piranu in Portorožu (9, 10) (všteti Lucija, Pacug, Fiesa in Beli križ).

leto	1973	1985
št. zasebnih turističnih sob		
Piran	460	230
Portorož	1047	1637
št. ležišč		
Piran	1046	590
Portorož	2557	3749

Gradnja novih hotelskih kompleksov in povečanje nastanitvenih kapacitet je povzročila potrebo po delovni sili. Odpirati so se pričela stalna delovna mesta v dejavnostih, ki so odvisne od turizma, kar je učinkovalo tudi na priseljevanje ljudi in oblikovanje novih stanovanjskih sosesk v okolici hotelskih kompleksov (4). Prebivalstvo je med leti 1961 in 1981 vseskozi naraščalo. Od leta 1965, ko je imelo območje zadnjič negativen selitveni prirast, se je trend obrnil v prid priseljevanja in 1975 in 1985 je že zabeležen pozitiven naravni prirast. Posledično se je pričela gradnja stanovanj. Konec 60. let so se pojavili prvi posamezniki bloki in nizi blokov. V 70. letih in kasneje pa še vrstne hiše, zgrajene na pobočjih nad Piranom, Portorožem in Lucijo. Število novogradenj in stanovanj je vseskozi naraščalo. V Piranu je priseljevanje zaradi prostorske omejenosti in strnjene mestne pozidave povzročilo poslabšanje kakovosti življenjskih razmer.

Preglednica 3: Nekateri podatki iz gradbene in demografske statistike za občino Piran (15, 16, 17) (vključeno tudi število stanovanj z neznanim letom zgraditve in neznanim številom sob).

Leto	1961	1971	1981
št. vseh stanovanj		3891	5472
št. gospodinjstev	3832	4136	5472
gostota prebivalstva na km ²	256,3	274,6	338,6

Preglednica 4: Prebivalstvo in selitveno gibanje prebivalstva (12, 13, 14, 15, 16, 17, 18).

leto	1961	1971	1981
št. prebivalstva	11410	12359	15235
leto	1965	1975	1985
priseljani	605	454	364
odseljeni	622	336	245
selitveni prirast oziroma padec	-17	118	119
koeficient selitvenega prirasta (na 1000 prebivalcev)	-1,4	8,8	7,2

Motiv priseljevanja je bil večinoma zaposlovanje. Temu primerno se je zaposlitvena struktura po sektorju dejavnosti spremenila. V obdobju 1961–1981 je prišlo do deagrarizacije in pospešene terciarizacije prostora in družbe. V letu 1961 je predstavljal primarni sektor 9,6 % aktivnega prebivalstva, leta 1981 pa le še 2,4 %. V sekundarnem sektorju je bil upad aktivnega prebivalstva nekoliko manj občuten, z 32,3 % v letu 1961 na 20,0 % v letu 1981. Nasprotno sta se po deležu aktivnega prebivalstva krepila terciarni in kvartarni sektor, kjer je najbolj napredoval terciarni.

Slika 2: Blokovska gradnja v Luciji (foto: Gregor Balažič).

Preglednica 5: Aktivno prebivalstvo po sektorju dejavnosti v občini Piran (4).

leto	Skupaj	1961	1971	1981
primarni sektor	100 %	9,6	5,2	2,4
sekundarni sektor	100 %	32,3	24,9	20,0
terciarni sektor	100 %	32,2	47,2	54,0
kvartarni sektor	100 %	20,9	20,5	23,6
neznano		5,0	2,2	-

Razvoj turistične dejavnosti je zahteval ureditev cest in prometnega režima, kar je omogočilo motorizacijo. Povečalo se je število motornih vozil lokalnega prebivalstva, kar je zgostilo tudi promet. To povzroča največ težav v Piranu, kjer prične primanjkovati parkirišč in otežuje promet. Ta se je še posebej zgoščal v času poletnih sezon, a obenem postajal pomembna družbena dejavnost. Število zaposlenih je v prometnem sektorju v obalnih občinah med leti 1972–1987 naraščalo hitreje kot pa v SR Sloveniji. Letna stopnja rasti je bila na Obali 3,06 %, v SR Sloveniji 1,8 %. V Piranski občini je bil leta 1987 delež prometa in zvez v občinskem družbenem proizvodu kar 38,66 % (2). Pri tem je pomemben delež k temu prispeval tudi mednarodni letalski promet na letališču v Sečovljah in mednarodni pomorski promet vezan na podjetje Splošna plovba.

Tretja faza 1980–1989: nove oblike turistične ponudbe in turistični višek

Spremembe v turističnem povpraševanju so zahtevale novo ponudbo (1). Kopališko rekreacijo dopolnijo še druge z ekonomskega vidika zanimive turistične dejavnosti, ki zahtevajo obnove obstoječe turistične nastanitvene infrastrukture in izgradnjo nove. Tako je prišlo do prizadevanj za ponovno uveljavitev portoroškega zdraviliškega turizma in pobude za gradnjo novega zdraviliškega objekta Terme. Splošen razmah navtičnega turizma pa je leta 1985 pobudil izgradnjo funkcijsko in fizionomsko povsem novega infrastrukturnega objekta, portoroške marine, ki so jo zgradili na zemljišču opuščanih solin. V okvir teh teženj sodijo tudi prizadevanja po uveljavitvi tako imenovanega kongresnega turizma, prav tako s posebno obliko infra-

strukture (4). V tem obdobju je opazna rast zasebnih turističnih sob. Obalni pas od Seče do Portoroža in Pirana doseže z nasutjem, izgradnjo betoniranega obalnega pasu, parki, parkirišči, cestami, privezi za plovila in izgradnjo urbane in druge infrastrukture transformacijski višek.

V prostoru se razširijo za turizem spremljajoče storitvene dejavnosti (trgovina in druge storitve), ki v ekonomskem smislu, dopolnjujejo turistično dejavnost. Opazen je pojav vikendaštva kot oblike preživljanja prostega časa, ki v ekonomskem smislu prispeva k razvoju območja, saj vikendaši uporabljajo isto turistično ponudbo in prispevajo sredstva v obliki komunalnih in drugih dajatev (parkirnine, vstopnine na kopališča in prireditve), a med turističnimi delavci niso posebej zaželeni, ker povečini ne koristijo turističnih storitev (6). Z vikendaštvom je tudi povezana pozidava atraktivnih lokacij ob obali, kar ima negativne posledice v naravi. Gradnja večjih ali manjših vikendov, vil in oddajanje teh objektov, povečuje rentabilnost lastnikov. Pri tem imata posebej negativen vpliv siva ekonomija in črne gradnje.

Vrednotenje turističnega razvoja in njegovih socialnogeografskih učinkov

Razvoj turizma v času socializma je prostor spremenil iz pretežno agrarne občine v turistično atraktivno, terciarizirano občino, ki ima največje število turističnih nočitev in največje zasluge s področja turistične dejavnosti v državi. Območju se povrne ugled turistične destinacije, ki mu je bil med 2. svetovno vojno odvzet. Število gostov in nočitev za časa socializma narašča, kar v prostorskem smislu spodbudi nove investicije v turistično in drugo potrebno infrastrukturo. To povzroči socialnogeografske učinke, ki se nato odrazijo s socialnogeografskimi spremembami. V 70. in 80. letih se pojavljajo tudi nove turistične panoge. Območje, ki je sprva veljalo za odselitveno, postane zaradi razvoja turizma priselitveno. Priseljavanje je vezano na nova delovna mesta v turizmu in spremljajočih dejavnostih. Temu posledično narašča število novih stanovanj, hiš in vikendov z osnovno funkcijo bivališča ter takih, ki imajo v 70., še bolj pa v 80. letih poleg stanovanjske tudi turistično funkcijo oddajanja zasebnih sob in apartmajev.

Naraščanje in zgoščanje prebivalstva, povečano priseljevanje, odpiranje novih delovnih mest v turistični in spremljajočih dejavnostih, poveča obseg voznega parka prebivalstva in zgosti promet (najbolj v poletnih turističnih sezonah). Posledično se zaradi zgotovitve prebivalstva poslabšajo življenjske razmere v Piranu, kjer postane urejanje prometa pereč problem. Obalni pas med Sečo in Piranom se spremeni v prenaseljeno in s turistično dejavnostjo prenasličeno območje, ki z vidika kakovosti življenja lokalnega prebivalstva ter prometa že ogroža obstoječe naravne zmogljivosti območja (5). Zaradi tega se med ponudniki turističnih storitev in lokalnim prebivalstvom pojavljajo konflikti interesov. Turizem lahko ovrednotimo kot iniciator vsesplošnega razvoja, ki povzroči socialnogeografsko preobrazbo, ki pa zahteva novo strategijo upravljanja s prostorom. Nadaljnji razvoj turizma bi bilo za doseg razbremenitve obalnega pasu ter dopolnitve obstoječe turistične ponudbe smiselno povezovati in usmerjati v zaledje, ki ima z vidika naravne in kulturne dediščine številne potenciale, kar bi pripomoglo tudi k boljši infrastrukturni opremljenosti zaledja.

Slika 3: Obnovljeni hotel Palace - nova prelomnica v razvoju turizma (foto: Gregor Balažič?)

Viri in literatura

1. Brezovec, T. (2004). Razvoj mediteranskih destinacij: primer Portoroža, Turizem, letnik 8, št.69.
2. Černe, A. in Pelc, S. (1990). Vloga in pomen prometa v Koprskem Primorju. V M. Orožen Adamič (ur.), Primorje, 15.zborovanje slovenskih geografov (str.209-214). Ljubljana: Zveza geografskih društev Slovenije.
3. Gaberc, S. (2003). Urbanistično arhitekturna dediščina arhitekta Eda Mihevca. Portorožan, 13 (2-3), str. 5.
4. Jeršič, M. (1990). Turistična transformacija Portoroža. V M. Orožen Adamič (ur.), Primorje, 15.zborovanje slovenskih geografov (str.221-232). Ljubljana: Zveza geografskih društev Slovenije.
5. Jurinčič, I. (2009). Nosilna zmogljivost Slovenske Istre za turizem. Portorož: Fakulteta za turistične študije-Turistica.
6. Pogačnik, A. (2008). Prostorsko načrtovanje turizma. Ljubljana, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo.
7. Pucer, A. (1985). Portorož-100 let organiziranega turizma v Portorožu. Katalog k razstavi Pokrajinskega arhiva Koper 1985. Pokrajinski arhiv, Koper.
8. Repe, B. (2008). Sto let organiziranega delovanja turističnega gospodarstva na Slovenskem. Od Deželne zveze gostilničarskih zadrug na Kranjskem do Turistično gostinske zbornice. Ljubljana: Turistično gostinska zbornica Slovenije.
9. Rezultati raziskovanj (št.129), Letni pregled turizma 1973–1976, Zavor SR Slovenije za statistiko, Ljubljana 1979.
10. Rezultati raziskovanj (št.467), Letni pregled turizma 1985–1987, Zavor SR Slovenije za statistiko, Ljubljana 1989.
11. Statistični letopis 1985. Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana 1985.
12. Statistični podatki po občinah SR Slovenije 1965, Zavod SR Slovenije za statistiko, Ljubljana.
13. Statistični podatki po občinah SR Slovenije 1975, Zavod SR Slovenije za statistiko, Ljubljana.
14. Statistični podatki po občinah SR Slovenije 1977, Zavod SR Slovenije za statistiko, Ljubljana.
15. Statistični urad Republike Slovenije: Popis prebivalstva 1961.
Medmrežje: http://www.stat.si/publikacije/pub_popis_1961.asp (citirano 15.10.2009)
16. Statistični urad Republike Slovenije: Popis prebivalstva 1971.
Medmrežje: http://www.stat.si/publikacije/pub_popis_1981.asp (citirano 20.10.2009)
17. Statistični urad Republike Slovenije: Popis prebivalstva 1981.
Medmrežje: http://www.stat.si/publikacije/pub_popis_1981.asp (citirano 20.10.2009)
18. Statistični urad Republike Slovenije: Statistični letopis 1986.
Medmrežje: http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?leto=1986&jezik=si (citirano 20.10.2009)

Geografski pogledi na problematiko Črne vasi in naselja ob Ižanski cesti

IZVLEČEK

Članek vsebuje strnjene ugotovitve preučevanja poselitvenih značilnosti Črne vasi in naselja ob Ižanski cesti v Ljubljani. Projekta, v katerih je sodelovala skupina študentov 3. letnika geografije, sta bila izpeljana na pobudo Mestne občine Ljubljana in Oddelka za geografijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Za naselje ob Ižanski cesti je bila ustvarjena tipizacija stanovanjskih objektov, prav tako smo se posvetili področjem prometa, kmetijstva in kanalizacije v obeh naseljih.

Ključne besede: Črna vas, Ižanska cesta, Ljubljansko barje, tipizacija, poplavno območje.

ABSTRACT

Geographical Perspectives on Issues of Ljubljana and Settlement on Ižanska Cesta

The article contains summarized results of the research work about the characteristics of the settlements Črna vas and Ižanska cesta in Ljubljana. The projects, participated by a group of 3rd year students of Geography, were realized on behalf of The City of Ljubljana and Department of Geography on Faculty of Arts in Ljubljana. We created the typification of residential buildings in Ižanska cesta, moreover, we also focused on traffic, agriculture and sewage system in both settlements.

Key words: Črna vas, Ižanska cesta, Ljubljansko barje, typification, flood area.

Avtorji besedila:

MIRJA BOBNAR, NATAŠA KRAMAR, TADEJA RATAJ, DRAGAN VUČENOVIC, 4. letnik geografije, Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Ljubljana
E-pošta: mirjabobnar@gmail.com, zelo.natasa@gmail.com, tadeja.rataj@gmail.com, ceso.geograf@gmail.com

Avtorja fotografij:

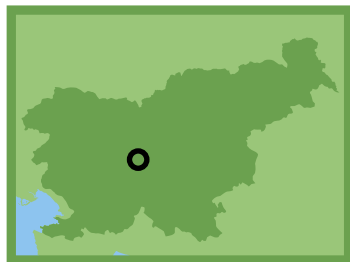
LENI OZIS, DRAGAN VUČENOVIC

COBISS I.04 strokovni članek

V študijskem letu 2008/2009 smo v okviru Oddelka za geografijo v Ljubljani in Mestne občine Ljubljana (MOL) izpeljali dva projekta preučevanja naselij. Skupina študentov 3. letnika (Mirja Bobnar, Tjaša Debeljak, Uroš Iskra, Nataša Kramar, Rok Kranjc, Leni Ozis, Tadeja Rataj in Dragan Vučenović) se je ukvarjala s preučevanjem poselitvenih značilnosti Črne vasi in Ižanske ceste ter z aktualnimi problematikami s področij prometa, kmetijstva in kanalizacije.

Naše ugotovitve so nastale na podlagi terenskega dela (kartiranja in intervjujev z domačini), pri čemer smo si za izhodišče vzeli določila v prostorsko ureditvenih pogojih (PUP) MOL. Zaradi ohlapnosti predpisov je gradnja na omenjenih območjih ušla izpod nadzora, kar se ne kaže le v zunanji podobi in obsegu novogradenj, ampak tudi v neurejeni pripadajoči infrastrukturi, dejavnostih v naseljih in v odnosih med domačini.

Posebnost preučevanja je njegova kompleksnost, saj smo poskušali zajeti čimveč značilnosti in sprememb znotraj naselij, prav tako smo naredili tipizacijo stanovanjskih objektov za naselje ob Ižanski cesti.

Splošne značilnosti Črne vasi in Ižanske ceste

Črna vas, ki je svoje ime dobila po hišah, zaščitenih s črno barjansko zemljo, in naselje ob Ižanski cesti, ki je ulica z največ hišnimi številkami v Sloveniji, se nahajata v južnem delu Mestne občine Ljubljana v četrtini skupnosti Rudnik (2). Število prebivalcev v obeh naseljih narašča. V Črni vasi je število prebivalcev med leti 1997–2006 naraslo za 55 %, samo od leta 2000 do 2006 za 31 %. Leta 1997 je bilo registriranih 430 prebivalcev, devet let kasneje že 665 (3). Funkcija obeh naselij se je v zadnjih dveh desetletjih zaradi suburbanizacije iz agrarne spremenila v spalno. Oskrbovalne dejavnosti v naseljih so zaradi bližine trgovskih središč in dobre prometne povezanosti zelo oslABLJENE.

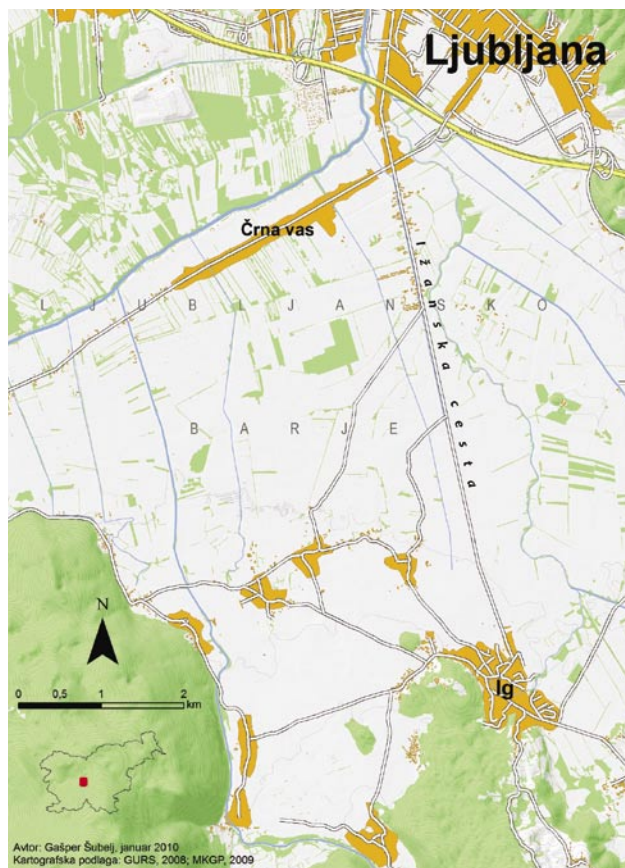
Območji spadata v Krajinski park Ljubljansko barje. Večji del spada v tretje varstveno območje, pas ob Ljubljani in v južnem delu Ižanske ceste pa v prvo varstveno območje. V slednjem veljajo strožja določila, saj zajema površine najvrednejših in najbolj ogroženih habitatnih tipov v območju pogostih poplav. V krajinskem parku je tako dovoljeno ravnanje, poseganje in izvajanje kakršnekoli aktivnosti v skladu s ciljem, da se zavarujejo naravne vrednote, ohrani biotska raznovrstnost in obvaruje ter krepí krajinska pestrost (16).

Posebnost barjanskega terena

Ljubljansko barje je nastalo pred dvema milijonoma let na stiku dveh tektonskih enot (starejše dinarske in mlajše alpidске narivne) in se s hitrostjo 1–5 mm na leto pogreza še danes (1). Neupoštevanje pravil gradnje in priprave terena tako lahko privede do posedenja tal, kar povzroča razpoke na hišah.

Preglednica 1: Spreminjanje števila prebivalcev v Črni vasi ob popisih prebivalstva in leta 2008 (15).

Leto popisa	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2008
Št. prebivalcev	349	344	363	315	348	419	600	726

Slika 1: Črna vas in Ižanska cesta.

Zaradi poplavne ogroženosti Barja so vsa poselitvena območja ter cestna infrastruktura nasuta, med parcelami in ob cesti pa so speljani sistemi odvodnjavanja po kanalih. Hiše stojijo na enako dolgih in širokih podpornih lesenih stebrih, zato se ne srečujejo s problemom ugrezanja ali poplavljanja pri vsakoletnih visokih vodah.

Poplave

"Poplavne ravnice ob rekah pripadajo vodi, zato človek tam pravzaprav nima kaj iskati" (7). "Ljudje bi morali reki pustiti njen prostor, saj si ga drugače vzame sama, pa čeprav le za krajši čas" (4). Dejstva, ki jih navajata Natek in Frantar, so se ljudje zavedali že od nekdaj, zato na potencialno ogroženih

območjih (poplavna ravnica, plazovito območje...) niso gradili bivalnih objektov oz. niso bila poseljena. Podobno je veljalo tudi za Barje, kjer se zaradi rednega poplavljanja naselja niso izoblikovala, ampak so ugodno lego za poselitev našla na Iškem vršaju na robu Barja. Njegova vloga se je začela spreminjati po intenzivnih osuševalnih delih v drugi polovici 18. in prvi polovici 19. stoletja, ko so Barje videli kot bodočo žitnico takratne Kranjske in kot prostor za obsežno kolonizacijo (6).

Največ je k osušitvi Barja pripomogel Gabriel Gruber. Lotil se je poglobitev strug, izkopov odvodnjavanj, podprtja jezov, najbolj znan pa je po njem imenovan Gruberjev kanal. Zaradi teh posegov se je gladina podtalnice znižala, poplave so postale predvidljive in obvladljive, s tem pa se je povečala možnost za poselitev. Načrtno ustanavljanje naselij se je začelo leta 1830 s Črno vasjo. V tistem času je bila zgrajena tudi prva cestna povezava čez Ljubljansko barje - Izanska cesta (11). Kasneje so zaradi intenzivnega ekonomskega izkoriščanja šotne plasti nastale še druge vasi, npr. Lipe (6).

Omenjeno osuševanje, zniževanje nivoja talne gladine v sedanosti ter mreža obcestnih kanalov in kanalov med parcelami so vplivali na zmanjšanje obsega in pogostosti poplavljanja. Poplav, ki bi ogrožale hiše, po mnenju prebivalcev skoraj ni več, zato je območje privlačnejše za poselitev (spomin na katastrofalne poplave leta 1933 je očitno zbledel). Težje je zaščititi kmetijske površine, saj tam nasipavanje ni mogoče. Ogrožene so predvsem površine v Lipah, kjer zaradi zvišanja ceste voda ne more odtekati preko nje, ampak se zadržuje na travnikih in njivah. Glavni vzroki za poplavljanje so visoki nekraški pritoki, zlasti Gradaščice in Iške, ki ob intenzivnih padavinah Ljubljanico zajezijo in dvignejo njeno gladino, kraški pritoki, ki vodo na Barje dovajajo po umiritvi hudournikov, nizek strmec same reke (na razdalji 26 km med Vrhniko in Ljubljano ima Ljubljanica le 4 m padca) in neustrezno reguliranje gladine reke z zapornicami v Mostah in Gruberjevem kanalu. Poplavna voda se na Barju ohrani dlje časa zaradi neprepustne podlage in dviga talne vode. Pogostost poplav se v kmetijstvu na nižje ležečih poljih odraža v uporabi kultur, ki so manj občutljive na vodo (1).

Slika 2: Zaradi neprečiščenih odpadnih vod onesnažena Iškica (foto: Leni Ozis).

Prometne značilnosti

Urejena prometna infrastruktura je temelj za zagotavljanje varnega in funkcionalnega prometa. Zaradi njegovega povečevanja je obnavljanje in dograjevanje prometnih površin nujno.

Žal ugotavljamo, da se pri obeh preučevanih naseljih pojavljajo neustrezno urejene ceste, premalo je parkirišč in prometnih znakov, prav tako ni pločnikov oziroma kolesarskih stez. Skozi Črno vas in po Izanski cesti poteka kolesarska pot po Barju, ki predstavlja pomembno rekreacijsko točko Ljubljančanov, kar je še dodaten razlog za sanacijo.

Največjo omejitev na izbranih območjih predstavlja barjanski teren. Vzdlž glavnih prometnic potekajo obcestni kanali, ki onemogočajo oziroma močno otežujejo širitev cestišča ter gradnjo pločnikov in kolesarskih stez. Dodaten problem predstavljajo hiše in ograje, ki so postavljene preblizu ceste, kar ni v skladu z določili prostorsko ureditvenih pogojev. Močno prometna in ozka cesta je nevarna za pešce, pomanjkanje označenih prehodov pa onemogoča varno prečkanje. Za domačine je edina varna izbira uporaba osebnega avtomobila. Največja obremenitev se pojavlja ob dnevnih konicah, ko nastajajo do 5-kilometrski kolone, povečana sta hrup in onesnaževanje okolja, večja je tudi verjetnost nesreč. Smiselno bi bilo postaviti prometne znake in uvesti omejitve hitrosti ter ležeče policaje.

Delu naselja ob Izanski cesti povzroča bližina avtoceste še večji hrup in onesnaževanje. Hiše v neposredni bližini nadvoza nad avtocesto so izpostavljene poškodbam v primeru večje količine snega, saj jim med pluzenjem cestarji odrinejo sneg na vrtove, dovoze ali celo v okna.

Pri mostu čez Iško je problematično posedanje terena. Celotno barje in cesta se namreč počasi posedata, most pa je ves čas stabilen, zato na stiku nastaja vedno večji razmik, kar pri večjih obremenitvah (kombiji, kamioni) povzroča dodaten ropot.

Javni prevoz se je v preteklem letu izboljšal. Proga mestnega avtobusa številka 19B sedaj vozi tudi skozi celotno Črno vas, v gradnji pa so še nova postajališča. Smiselna bi bila tudi povezava na Izanski cesti do občine Ig.

Kanalizacija in kanali

Zaradi intenzivnega širjenja naselja in lege v Mestni občini Ljubljana bi pričakovali urejenost kanalizacije, vendar je trenutno stanje drugačno. Večina hiš ima pretočne greznice, iz katerih voda odteka v obcestne kanale ali v kanale na polju. Primarno so kanali namenjeni odtekanju padavinske vode ter preprečevanju poplav in ne odpadni vodi, zato se pogosto pojavljajo neprijetne vonjave, neprimeren pa je tudi sam izgled pokrajine. Ob močnejšem deževju v kanale steče veliko meteorne vode, ki se pomeša z odpadno. Posledično lahko fekalije stečejo na bližnje kmetijske površine, vrtove ali dvorišča hiš, kar lahko privede do obsežnejšega onesnaženja.

Do obratnega pojava prihaja v sušnem obdobju, voda v kanalih in stalni vodotoki presahnejo. Takšen primer se je zgodil pred nekaj leti, ko je Iška skoraj presahnila, zaradi zadrževanja odpadnih voda iz greznic pa je močno smrdelo po celotnem območju.

V preteklosti so se obcestni kanali redno kosili in čistili, saj so kmetje potrebovali krmo za živino, danes pa se to počne v manjši meri, kar povzroči zmanjšanje pretoka in zastajanje vode. Neenotnost urejanja kanalov predstavlja težavo pri novogradnjah, kjer večinoma v obcestne kanale položijo cevi in jih zasujejo. Zaradi individualnega polaganja prihaja do razhajanja višine položenih cevi, kar zniža pretok in povzroča zastajanje vode.

Kmetijstvo

Kmetijstvo je gospodarska panoga, ki je v zadnjih desetletjih doživljala številne spremembe na tem območju.

Opuščanje kmetijstva se kaže v transformaciji naselij iz kmečkega v suburbanizirano območje Ljubljane. Število kmetij upada, kmetijske površine pa se v precejšnji meri ohranjajo, saj jih najemajo veliki kmetje iz okolice, predvsem iz Sostrega. Kmetijske površine v Črni vasi in Izanski cesti se zmanjšujejo predvsem zaradi širitve stanovanjskih objektov, ob slednji pa se spreminjajo tudi v parkirišča za tovornjake ali v odlagališča gradbenega materiala.

V Črni vasi predstavljajo kmetije 8,7 % vseh hiš, na Izanski cesti pa 6 %. Večina kmetij je samooskrbnih,

Slika 3: Izstopajoče novogradnje v Črni vasi so povsem spremenile nekdanji izgled pokrajine s tipičnimi barjanskimi hišami (foto: Dragan Vučenović)

tržno usmerjene pa so usmerjene v predelavo mlečnih izdelkov in gojenje zelenjave. Ob Ižanski cesti narašča vikend kmetijstvo, nekateri pridelke celo prodajajo na tržnici. Glavno pridelovalno kulturo predstavlja koruza, pri čemer so območja, kjer se koruza prideluje na več kot 50 % obdelovalnih površin, podvržena visokemu tveganju za širjenje koruznega hrošča in gospodarsko škodo, ki jo le ta povzroča (5). Ukrep za preprečevanje širjenja je ustrezen kolobar, ki je na območju Krajinskega parka Ljubljansko barje obvezen. Neustrezna raba tal v preteklosti je privedla do slabšanja kakovosti barjanskih travnikov. Tako krma zaradi strupene preslice in šašev ni primerna za govedo, zato na območju Barja spodbujajo konjerejo, ki bi hkrati lahko bila del turistične ponudbe.

V Črni vasi nekateri kmetje načrtujejo preobrazbo v ekološko ali turistično kmetijo, kar bi se tudi najbolje skladalo s cilji krajinskega parka.

Glavna problema sta nasledstvo na kmetiji in visoki stroški pridelave, problemi, ki bremenijo kmetijska zemljišča, pa so manjša odlagališča odpadkov ob njivah, poplave njiv ob deževju ter širitev naselja in dopolnilnih dejavnosti na kmetijske površine.

Glede na predvidene izvedbene prostorske načrte Mestne občine Ljubljana so na območju Črne vasi in Ižanske ceste omejili širitev stanovanjskih predelov in dopolnilnih dejavnosti v skladu z že obstoječo namensko rabo prostora (8). S tem bo preprečeno nenačrtovano poseganje in degradacija kmetijskih zemljišč po sprejetju izvedbenih prostorskih načrtov v letošnjem letu.

Kontrast med agrarno strukturo in novogradnjami v Črni vasi

Nekoč povsem agrarno naselje je v zadnjih desetletjih doživelo temeljite spremembe. Celotno Barje je po letu 1945 zajel proces deagrarizacije, pomembno vlogo na razvoj samih naselij pa je imela funkcija Ljubljane. Zaradi intenzivnega naseljevanja nekmečkega prebivalstva, zaposlenega v mestu (predvsem v industriji) je prišlo do preobrazbe podeželske strukture prebivalstva v pretežno neagrarno (10, 12). V 70. in 80. letih je sledilo množično priseljevanje pretežno višjega sloja Ljubljančanov na Barje. Do suburbanizacije je prišlo predvsem zaradi mirnega, prijetnega in kvalitetnega bivalnega okolja, nizkih cen zemljišč in dobre prometne povezanosti (10), seveda pa so se poleg Ljubljančanov v Črno vas doseljevali tudi prebivalci iz drugih delov Slovenije. Tako so v zadnjih desetih letih novogradnje povsem spremenile nekdanji izgled pokrajine. V naselju se še vedno lahko opazi nasut teren kot priprava za gradnjo objekta, temelje hiše ali hišo v zadnji fazi izgradnje, a se je trend intenzivne pozidave umiril.

V Črni vasi izrazito izstopa kontrast med tipično barjansko hišo in novogradnjami. Barjanska hiša je enoetažna hiša brez kleti, zgrajena v razmerju 1:2 (širina: dolžina), z naklonom strehe 45° in neograjena. Pri gradnji novih stanovanjskih objektov v okviru že obstoječega naselja je sicer potrebno upoštevati lokalno naselbinsko strukturo, izgled in obliko objekta ter prostorsko ureditvene pogoje, vendar v našem primeru to ne drži. Neupoštevanje določil se kaže tako

v neustreznih naklonih streh, živobarvnih fasadah in raznoliki etažnosti (številne frčade različnih oblik in velikosti) novogradenj, kot tudi v neustreznih pozidavi parcel, ki ni v razmerju 60:40 (nepozidano:pozidano), previsokih ograjah ter nepreglednosti in premajhnih dovoznih površinah.

Za Črno vas je značilna obcestna zazidalna struktura: hiše so postavljene v liniji, z vhodnim delom obrnjene proti cesti, vsaka ima svoj vrt in/ali kmečke površine za objektom, celotna parcela je neograjena. V vzhodnem in osrednjem delu naselja je prvotna struktura večinoma dobro ohranjena. Povsem drugačno je stanje v zahodnem delu vasi, kjer izstopata območji Ob Farjevcu in Brglezov štradon, za kateri so značilni kompleksi novogradenj. Ulici potekata prečno na glavno cesto in segata daleč v notranjost nekdanjih kmetijskih površin, s čimer se je porušila nekdanja obcestna vaška struktura. Kot zanimivost naj omenimo, da besedo štradon najdemo tudi v SSKJ-ju, pomeni pa "pot ali cesta na Ljubljanskem barju z jarkoma na obeh straneh in navadno drevoredom" (14).

V Črni vasi in ob Ižanski cesti se pojavljajo črne gradnje. V Črni vasi se nahajajo kot vikendi ob Ljubljani, medtem ko je ob Ižanski cesti večja skupina hiš v etničnem območju.

Razvoj in tipizacija stanovanjskih površin na Ižanski cesti

Ižanska cesta je obcestno naselje, kjer se število kmetij iz leta v leto manjša. Trenutno se na območju Ižanske ceste nahajajo štiri tržno usmerjene kmetije. Veliko hiš je grajenih v 70. in 80. letih, prevladujejo obnovljene in novejšje hiše. Razvoj naselja je tudi v prihodnje namenjen stalnemu bivanju in površinam kmetij z dopolnilno dejavnostjo, ki se lahko dopolnjujejo z dejavnostmi trgovine, obrti, storitev in dejavnostmi družbenega pomena (8, 9). Prav zaradi teh okvirjev razvoja se na območju Ižanske ceste nahaja približno dvajset različnih storitvenih dejavnosti. Tako so poslopje nekdanje šole preuredili v poslovno stavbo. Razlogi so cenejša zemljišča, neposredna bližina mesta in dobra prometna povezanost.

Poleg ugodnih socio-ekonomskih učinkov ima prisotnost storitvenih dejavnosti negativne posledice na

Legenda:

- novogradnje
- obnovljene
- kmetije
- hiše iz 70./80. let
- poseben tip hiše
- ostalo

Avtorja:
Tjaša Debeljak,
Rok Kranjc

Vir: Terensko delo študentov - Mirja Bobnar, Uroš Iskra, Nataša Kramar, Leni Ozis, Tadeja Rataj in Dragan Vučenović

Slika 4: Tipizacija hiš na Ižanski cesti.

kmetijstvo. Prispevajo pa tudi k povečanju prometa, ki dodatno obremenjuje barjanski ekosistem.

V nasprotju s Črno vasjo na Ižanski cesti ne zasledimo tipične barjanske hiše, ampak se pojavljajo različni tipi hiš. Hiše preučevanega območja smo na podlagi terenskega dela razdelili v šest razredov: novogradnje, obnovljene hiše, kmetije, hiše iz 70/80 let, poseben tip hiše, značilen za etnično območje in ostalo. Na karti 2 se vidi razporeditev in razvoj naselja. Le tega smo razdelili na tri dele. V severnem delu se nahajajo obnovljene hiše iz 50-70 let in imajo vrtove, kjer pridelujejo sezonsko zelenjavo.

Srednji del je pretežno kmetijski. Kmetije imajo poleg hiš še hlev, strojne lope, silose, garažo in druge manjše objekte. V severnem, predvsem pa v srednjem delu Ižanske ceste, se nahaja tudi veliko storitvenih dejavnosti.

Južni del naselja pretežno predstavlja etnično območje, ki morfološko najbolj odstopa od celote. Ob Ižanski cesti je največ hiš iz 70. in 80. let, medtem ko je število novogradenj v primerjavi s Črno vasjo manjše.

Znotraj naselja lahko izpostavimo dve ulici v južnem delu, kjer večinoma živijo priseljenci iz republik nekdanje Jugoslavije – v eni ulici večinoma prebivalci pravoslavne vere, v drugi pa prebivalci muslimanske vere. Hiše so nastale predvsem s črno gradnjo iz konca 80., začetka 90. let, ki se danes postopoma legalizirajo. Posledično hiše nimajo urejenega javnega vodovoda, problematična je seveda tudi kanalizacija, saj hiše nimajo pretočnih greznic. Za obe ulici je značilna izjemno strnjena gradnja (hiše in strehe se pogosto stikajo) z nenadzorovanim dograjevanjem,

pomanjkanje parkirnih površin, neenotnost fasad in izrazita večetažnost kot posledica bivanja več generacij v isti hiši. Pri poimenovanju omenjenih ulic smo iskali vzporednice s stanovanjsko sosesko Rakova Jelša, ki jo Rebernik (13) označi kot "podstandardno stanovanjsko sosesko" in "etnični geto". Kljub pomanjkljivosti osnovne infrastrukture se, zaradi postopne legaliziranosti in urejanja komunalne opreme (vodovod), za prvo poimenovanje nismo odločili. Pri uporabi besede geto smo se naslonili na tipologijo britanskega geografa Fredericka Boala, ki pri nastanku geta omenja diskriminacijo s strani večinskega prebivalstva, s čimer se v našem primeru prav tako nismo srečali (13). Ker pa gre za nelegalen nastanek dela naselja, poselitev z neavtohtonim prebivalstvom in zaprt način življenja, smo se odločili za poimenovanje etnično območje.

Problem v prevelikem številu priseljencev je v njihovi neintegriranosti v skupnost in distanciranju od družbenega življenja. Zadrugi dom Barje je nudil prostor za družbene dejavnosti in sedeže številnim društvom, vendar so leta 2000 zaradi gradbene neustreznosti zaprli večnamensko dvorano, kar je vplivalo na zamrtje kulturne društvene dejavnosti. Tako se ljudje družijo manj in so čedalje bolj odmaknjeni od lokalnega dogajanja in reševanja problemov. Nujna bi bila obnova doma oziroma po predlogih četrtne skupnosti Rudnik preureditev le tega v Družbeni center Barje, ki bi poleg prostorov za društva nudil tudi dvorano in oskrbovalne dejavnosti za širše območje.

Ižanska cesta prav tako potrebuje rekreacijski oziroma športni prostor, saj se potreba le-tega kaže na zasebnih površinah hiš, kjer ima skoraj vsaka hiša igrala, koš za košarko ali teniško igrišče.

Slika 5: Etnično območje v južnem delu Ižanske ceste (foto: Dragan Vučenić).

Kako naprej?

Geografsko preučevanje, pri katerem smo stopili v stik tudi s prebivalci, nudi drugačen pogled na problematiko Črne vasi in Ižanske ceste.

Do sedaj je bilo za kvaliteten in sonaraven razvoj, ki bi upošteval poteze kulturne krajine, narejenega premalo. Intenzivna nelegalna in legalna gradnja s premalo nadzora je povzročila prostorsko in funkcijsko preobrazbo naselij, posredno pa tudi zmanjšano kvaliteto bivanja in spremembe v družabnem življenju domačinov. Neupoštevanje predpisov in ohlapnost le-teh je prav tako problematično zaradi lege znotraj Krajinskega parka Ljubljansko barje, saj gre za občutljiv ekosistem, ki tovrstnih posegov ne more prenašati brez negativnih posledic. V prihodnosti bo potrebno najti rešitev za okolje izjemno obremenilno kanalizacijo in promet, zajeziiti poplavo novogradenj in domačinom omogočiti izvajanje različnih aktivnosti, ki bi postopoma lahko ponovno povezale prebivalce v naseljih. Izginjanje tipičnih barjanskih vasi namreč ni samo estetska težava, ampak kaže na širši problem netrajnostnega razvoja ne samo v Mestni občini Ljubljana, ampak tudi v celotni Sloveniji.

Slika 6: Posledica neupoštevanja določil PUP-a so tudi premajhni razmiki med stavbami (foto Dragan Vučenović).

Viri in literatura

- Černe, A., Gosar, A., Jeršič, M., Lovrenčak, F., Klemenčič, M. M., Ogrin, D., 1996. Regionalnogeografska monografija Slovenije. 3. del, Ljubljanska kotlina. Ljubljana, ZRC SAZU, Geografski inštitut, 124 str.
- Človek in narava.
Medmrežje: <http://www.ljubljanskobarje.si/clovek-in-narava.php> (citirano 5. 1. 2010)
- Črna vas, statistika.
Medmrežje: <http://www.crnavas.si/statistika> (citirano 5. 1. 2010)
- Frantar, P., 2008. Poplave - njihove značilnosti in poplavne razmere v Sloveniji. Geografski obzornik, 55, 3, str.10–16.
- Koruzni hrošč DIABROTICA VIRGIFERA VIRGIFERA LeConte, western corn rootworm (WCR).
Medmrežje: <http://www.kis.si/pls/kis/lkis.web?m=32&j=SI> (citirano 5. 1. 2010)
- Melik, A., 1963. Ob dvestoletnici prvih osuševalnih del na Barju. Geografski zbornik, 8, str 5–64.
- Natek, K., 2005. Poplavna območja v Sloveniji. Geografski obzornik, 52, 1, str. 13–18.
- Novi prostorski akti Mestne občine Ljubljana.
Medmrežje: https://urbanizem.ljubljana.si/lpn2Web/profile.aspx?id=IPN_MOL_JR2PSP@E_Razgmitev&InitialPosition=0,0,0,0 (citirano 5. 1. 2010)
- Odllok o izvedbenem prostorskem načrtu Mestne občine Ljubljana.
Medmrežje: https://urbanizem.ljubljana.si/index2/files/IPN_MOL_odlok.pdf (citirano 5. 1. 2010)
- Orožen Adamič, M., 1982. Poskus oblikovanja modela poselitve na izvenmestnih območjih (na primeru Ljubljanskega barja). V: Geografske značilnosti preobrazbe slovenskega podeželja. Ljubljana, Geografsko društvo Slovenije, str. 119–125
- Osušiti.
Medmrežje <http://www.ljubljanskobarje.si/osusiti.php> (citirano 5. 1. 2010)
- Oštir, M., 2005. Od industrializacije Ljubljane/Vrhniko do suburbanizacije Ljubljanskega barja. V: Ljubljansko barje 2005 / 9, geografsko-raziskovalni tabor, Vrhnika, 5.-14.7.2005, Društvo mladih geografov Slovenije, str. 27–29
- Rebernik, D., 2008. Urbana geografija: geografske značilnosti mest in urbanizacije v svetu. Ljubljana, Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 294 str.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. 2000. Bejc, A. (ur.). Ljubljana, DZS, 1714 str.
- Statistični urad Republike Slovenije. Medmrežje: <http://www.stat.si/> (citirano 5. 1. 2010) Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje.
Medmrežje: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=89429> (citirano 5. 1. 2010)

Monografija Društva mladih geografov Slovenije o občini Tržič

Občina Tržič – Izzivi napredka v objemu Karavank in Kamniških Alp je naslov monografije istoimenskega projekta, ki se je med 29. 6. in 7. 7. 2009 odvijal v občini Tržič. Že trinajsto leto zapored je bil izveden kot obštudijska dejavnost študentov geografije pod okriljem Društva mladih geografov Slovenije (DMGS). Potekal je pod vodstvom organizatorjev Barbare Černič, Tamare Klar, Jaroša Obuja in Dragana Vučenovića. Udeležilo se ga je 33 študentov od prvega do četrtega letnika in absolventov geografije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Zasnovan kot samostojno raziskovalno delo mladih geografov, je tabor potekal v sklopu šestih delavnic, katerih obravnavana problematika je bila določenega po dogovoru z občino Tržič.

Nekdaj pomembno industrijsko območje je danes manj prepoznavna in obiskana točka Slovenije, o čemer priča tudi star gorenjski rek: "V Tržiču še veter ni dober". Vendar ne smemo zanemariti lokalnih, tako naravnih kot družbenih posebnosti, ki predstavljajo majhen, a zato nič manj pomemben delček v pestrem mozaiku slovenske pokrajine.

V monografiji je zajetih 26 člankov, podprtih z 17 kartami, 8 grafikoni, 9 preglednicami, 3 slikami in 28 fotografijami. Avtorji prispevkov so študentje geografije, ki so se tabora udeležili. Obsega 144 strani formata 17 × 23,5 cm.

Monografija je razdeljena na dva dela. Prvi, obsežnejši, predstavlja celovit prikaz občine Tržič. Preko geomorfoloških, hidrogeografskih, klimatskih in drugih fizičnogeografskih značilnosti spoznamo naravne danosti

občine; gospodarstvo, turizem, verska sestava in prebivalstvena struktura pa nas med drugimi seznanijo z družbenogeografsko podobo območja. Končna slika Tržiškega je zaobjeta z opisom njegovih znamenitosti, kot so Dovžanova soteska, Planine pod Košuto, območja Natura 2000, šege in navade ...

V drugem delu so predstavljeni rezultati projektnega dela, ki je bilo usmerjeno v obravnavanje aktualnih problemskih sklopov. Za slednje so bili izdelani konkretni predlogi rešitev.

V prispevkih je podan:

- predlog sprememb ureditvenega načrta na območju Dovžanove soteske iz leta 1994,
- informativna brošura o območjih Natura 2000 z namenom seznaniti prebivalstvo o smiselnosti in prednostih varovanih območij,
- analiza dejavnikov potencialne obremenjenosti planin pod Košuto in predlogi za možne dopolnilne dejavnosti le-teh,
- značilnosti poselitvenega vzorca na izbranih primerih naselij Tržič, Lom in Leše,

- možnosti prestrukturiranja tržiške industrije in pregled njenega prostorskega in funkcijskega razvoja,
- predlog smiselnosti sprememb namembnosti smučišča Zelenica ali modernizacija trenutnega stanja.

Sodelovanje pri tovrstnih projektih je za večino študentov prvi stik z delom na realnih problemih, kjer lahko uporabijo med študijem pridobljeno znanje. Posledično je monografija odraz izkušnje študentov, strokovnost pri reševanju problematik pa temu primerena. Tako je občina Tržič pridobila prvo geografsko monografijo s celovitim pregledom območja. Cena monografije znaša 20€, naročite pa jo lahko pri Društvu mladih geografov Slovenije (egea.ljubljana@gmail.com ali tabor.podljubelj@gmail.com).

Barbara Černič, Dragan Vučenović

Udeleženci tabora Podljubelj 2009 (foto: Grega Žorž).

Diplomanti v letu 2009

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

V letu 2009 je na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani diplomiralo 80 študentov (v nadaljevanju predstavljeni po abecednem vrstnem redu). Diplomatska dela so katalogizirana v računalniškem katalogu COBIB v sistemu COBISS.SI in dostopna za čitalniško uporabo v geografski knjižnici na Filozofski fakulteti. Digitalizirana besedila diplomskih del so dostopna na spletni strani Oddelka za geografijo v rubriki Knjižnica-Katalog pisnih del (<http://geo.ff.uni-lj.si/pisnadela/>).

Diplomanta Petra Gostinčar in Andrej Trošt sta prejela Prešernovo nagrado Filozofske fakultete za leto 2009.

ABRAHAMSBURG, Anja: Geografske možnosti rabe obnovljivih virov energije občine Ribnica. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. Diplomirala 12.11.2009. COBISS.SI-ID 40484962

ABRAMOVIČ, Maja: Regionalna geografija Komarov. Ljubljana, 2009. Mentor Karel Natek. Diplomirala 10.9.2009. COBISS.SI-ID 39882338

AMBROŽIČ, Kristina: Geografski vidiki partnerstva v pristopu Leader na primeru goriške statistične regije. Ljubljana, 2009. Mentor Andrej Černe. Diplomirala 3.2.2009. COBISS.SI-ID 38288994

BAJŽELJ, Martin: Regionalizacija Kranja z vidika hrupne obremenjenosti. Ljubljana, 2008. Mentorica Metka Špes, somentorica Barbara Lampič. Diplomiral 3.2.2009. COBISS.SI-ID 38283874

BALAŽIČ, Martina: Ruralno planiranje na primeru vasi Kupčinci. Ljubljana, 2009. Mentor Andrej Černe. Diplomirala 17.4.2009. COBISS.SI-ID 38718562

BANKO, Anja: Regionalni razvoj Pomurske regije v luči črpanja sredstev evropske kohezijske politike. Ljubljana, 2009. Mentor Dejan Rebernik. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39350626

BENČINA, Marjeta: Možnosti sonaravnega razvoja Mestne občine Novo mesto. Ljubljana, 2009. Mentorica Katja Vintar Mally. Diplomirala 30.11.2009. COBISS.SI-ID 40526946

CELIN, Martina: Vplivi turizma na okolje in možnosti za njegov trajnostni razvoj v občini Ilirska Bistrica. Ljubljana, 2009. Mentor Dejan Cigale. Diplomirala 13.11.2009. COBISS.SI-ID 40541026

ČERNILOGAR, Nevenka: Ravnanje z odsluženi mobilnimi telefoni v Sloveniji. Ljubljana, 2009. Mentorica Katja Vintar Mally. Diplomirala 10.9.2009. COBISS.SI-ID 39940706

ČERNUTA, Luka: Rečni meandri na kraških poljih. Ljubljana, 2009. Mentor Karel Natek, somentor Matjaž Mikoš. Diplomiral 10.9.2009. COBISS.SI-ID 39810402

DOLENC, Polona: Turizem na Kubi. Ljubljana, 2008. Mentor Dejan Cigale. Diplomirala 27.2.2009. COBISS.SI-ID 38320482

FERK, Mateja: Morfogenezna kotline Rakov Škocjan. Ljubljana, 2009. Mentor Uroš Stepišnik. Diplomirala 10.9.2009. COBISS.SI-ID 39809890

GERŠIČ, Matjaž: Pionirske rastlinske vrste na prodiščih v zgornjem toku reke Save. Ljubljana, 2009. Mentor Blaž Repe. Diplomiral 10.11.2009. COBISS.SI-ID 40481890

GOSTIČ, Klemen: Prostori potrošnje in analiza dostav blaga v ožjem mestnem središču Ljubljane. Ljubljana, 2009. Mentorja Andrej Černe, Ksenija Vidmar Horvat, somentor Matej Ogrin. Diplomiral 12.11.2009. COBISS.SI-ID 40514402

GOSTINČAR, Petra: Geomorfološke značilnosti Kočevskega Roga in Kočevske Male gore. Ljubljana, 2009. Mentor Uroš Stepišnik. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39350882

HERAKOVIČ, Kristina: Slovenci v zamejstvu in učnih načrtih in učnih gradivih pri pouku geografije in slovenščine v gimnazijah. Ljubljana, 2009. Mentorica Tatjana Resnik Planinc, Jerca Vogel. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39193954

ILC, Helena: Gospodarjenje z odpadki v občinah Loški Potok, Ribnica in Sodražica. Ljubljana, 2009. Mentorica Metka Špes. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39359330

JAKLIČ, Daniela: Gospodarjenje z odpadki v občini Medvode. Ljubljana, 2009. Mentorica Metka Špes. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39358818

JELEN, Karmen: Prenova starega mestnega jedra Ljutomera. Ljubljana, 2009. Mentor Andrej Černe. Diplomirala 11.9.2009. COBISS.SI-ID 39808610

JEREBIČ, Boštjan: Geografija Lendave. Ljubljana, 2009. Mentor Dejan Rebernik. Diplomiral 30.11.2009. COBISS.SI-ID 40521314

JURINČIČ, Anton: Jame in NOB : preučitev vpliva jam na narodnoosvobodilni boj. Ljubljana, 2008. Mentorja Božo Repe, Uroš Stepišnik. Diplomiral 27.2.2009. COBISS.SI-ID 38303842

KASTELIČ, Daniel: Regionalnogeografski oris Južnega otoka Nove Zelandije. Ljubljana, 2009. Mentorica Tatjana Resnik Planinc. Diplomiral 11.9.2009. COBISS.SI-ID 39892322

KLADNIK, Špela: Primerjava aktualnega stanja okolja v Zgornji Mežiški dolini z razmerami v preteklih desetletjih. Ljubljana, 2009. Mentorica Metka Špes. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39359074

KLÖCKL, Katarina: Geografska zasnova rabe alternativnih virov energije v občini Bled. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39218530

KOZINA, Ema: Bioklimatska karta Slovenije na osnovi fiziološkega ekvivalenta temperature. Ljubljana, 2009. Mentor Darko Ogrin. Diplomirala 10.9.2009. COBISS.SI-ID 39883362

KUHARIČ, Klavdija: Vpliv nemške skupnosti na regionalni razvoj Južne Tirolske. Ljubljana, 2008. Mentor Jernej Zupančič. Diplomirala 27.2.2009. COBISS.SI-ID 38289506

LEGAN, Mateja: Oceanija pri pouku geografije. Ljubljana, 2009. Mentorica Tatjana Resnik Planinc. Diplomirala 11.9.2009. COBISS.SI-ID 39903330

LEGAN, Tina: Obravnava izbranih globalnih tem pri pouku geografije. Ljubljana, 2009. Mentorica Tatjana Resnik Planinc. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39227234

LEŠNIK, Karmen: Funkcionalna dvojezičnost v javnih ustanovah na avstrijskem Koroškem. Ljubljana, 2009. Mentorja Marijan M. Klemenčič, Božo Repe. Diplomirala 10.11.2009. COBISS.SI-ID 40552034

LEVEC, Simona: Vreme in podnebje na Kranjskem od 14. do 18. stoletja s poudarkom na zapisih v Valvasorjevi Slavi Vojvodine Kranjske. Ljubljana, 2009. Mentorja Boris Golec, Darko Ogrin. Diplomirala 3.2.2009. COBISS.SI-ID 38299234

LOGONDER, Nina: Varnostni učinki okoljskih problemov v Jugovzhodni Aziji. Ljubljana, 2009. Mentorja Katja Vintar Mally, Marjan Malešič. Diplomirala 26.11.2009. COBISS.SI-ID 40526178

LUKEŽIČ, Domen: Regionalna geografija Džamaja in Kašmirja. Ljubljana, 2009. Mentor Franc Lovrenčak. Diplomiral 30.11.2009. COBISS.SI-ID 40538466

MARKELJ, Vesna: Prilagoditev človeške vrste na različne dejavnike okolja in značilnosti izoliranega razvoja na Madagaskarju. Ljubljana, 2009. Mentorja Katja Vintar Mally, Barbara Bajd, Jože Vogrinc. Diplomirala 17.4.2009. COBISS.SI-ID 38763618

MAROLT, Miha: Okoljski vidiki lova in lovstva v Sloveniji. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. Diplomiral 17.4.2009. COBISS.SI-ID 38756194

MATJAŠIČ, Jožica: Vloga občine Juršinci v Slovenskih gorah. Ljubljana, 2009. Mentor Andrej Černe. Diplomirala 12.11.2009. COBISS.SI-ID 40513634

MAVRIČ, Nuša: Geografija Šentviške planote in njen obrambno-strateški pomen. Ljubljana, 2009. Mentor Marijan M. Klemenčič, somentor Zvonimir Bratun. Diplomirala 10.9.2009. COBISS.SI-ID 39805538

MEDVED, Saša: Razvojne možnosti Ptujkega jezera. Ljubljana, 2009. Mentor Andrej Černe. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39214946

- MOHORIČ, Jana:** Prostorski in okoljevarstveni vidiki sanacije kamnolomov v Sloveniji. Ljubljana, 2009. Mentor Andrej Černe, somentor Dušan Plut. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39215202
- MUDRIČ, Mateja:** Razvojni problemi Kroepe po poplavi septembra leta 2007. Ljubljana, 2009. Mentorja Marijan M. Klemenčič, Marjan Malešič. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 28397917
- MUZIK, Mateja:** Sonaravno fizičnogeografsko vrednotenje Tržiške Bistrice. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. COBISS.SI-ID 39220322
- NIEDORFER, Jure:** Vpliv geografskih značilnosti na učinkovitost pasivne gradnje na primeru Slovenije. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. Diplomiral 11.9.2009. COBISS.SI-ID 39912802
- OMERZU, Jasna:** Krško kot regionalni center. Ljubljana, 2009. Mentor Marijan M. Klemenčič. Diplomirala 10.11.2009. COBISS.SI-ID 40480610
- OSELI, Maruša:** Funkcija počitniških bivališč na podeželju: primerjava stanja v občinah Cerklje na Gorenjskem in Komen. Ljubljana, 2009. Mentor Marijan M. Klemenčič. Diplomirala 10.9.2009. COBISS.SI-ID 39884386
- PAHOR, Tatjana:** Čukotsko avtonomno okrožje s poudarkom na prometni povezanosti in geostrateški vlogi. Ljubljana, 2009. Mentor Dejan Rebernik. Diplomirala 10.9.2009. COBISS.SI-ID 39806818
- PAVŠIČ ŠTRUKELJ, Jerneja:** Poučevanje izbranih sodobnih geografskih in socioloških procesov s pomočjo metode portofolio v gimnaziji. Ljubljana, 2009. Mentorici Tatjana Resnik Planinc, Alojzija Židan. Diplomirala 11.9.2009. COBISS.SI-ID 39947106
- PEČOLER, Jasmina:** Varovalno razvojne možnosti zahodnega dela Kozjaka. Ljubljana, 2009. Mentor: Dušan Plut. Diplomirala 12.11.2009. COBISS.SI-ID 40483938
- PETERNELJ, Karmen:** Geomorfologija Planinskega polja. Ljubljana, 2009. Mentor Andrej Mihevc. Diplomirala 17.4.2009. COBISS.SI-ID 38721378
- PLEŠIVČNIK, Tanja:** Političnogeografska analiza Afganistana. Ljubljana, 2009. Mentor Jernej Zupančič. Diplomirala 13.11.2009. COBISS.SI-ID 40533090
- POGAČNIK, Erika:** Svetlobno onesnaževanje v Triglavskem narodnem parku. Ljubljana, 2009. Mentor Andrej Černe. Diplomirala 17.4.2009. COBISS.SI-ID 38757986
- POLANEC, Vesna:** Ravnanje z odpadki v občini Videm. Ljubljana, 2009. Mentorica Katja Vintar Mally. Diplomirala 30.11.2009. COBISS.SI-ID 40522850
- POREDOŠ, Ksenija:** Geografski vidiki razvoja sonaravnih mest: Waitakere, Nova Zelandija. Ljubljana, 2008. Mentor Dušan Plut, somentor Dejan Rebernik. Diplomirala 3.2.2009. COBISS.SI-ID 38287714
- PRELEC, Žiga:** Okoljski in razvojni vidiki območja Karavank. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. Diplomiral 3.2.2009. COBISS.SI-ID 38286946
- PRIMOŽIČ, Tomaž:** Prekrivanje etnične in politične karte na primeru izbranih držav Zahodne Afrike. Ljubljana, 2009. Mentor Jernej Zupančič. Diplomiral 13.11.2009. COBISS.SI-ID 40533602
- RAKOVEC, Urška:** Geografska problematika športnega plezanja v naravnih plezališčih Triglavskega narodnega parka. Ljubljana, 2009. Mentor Andrej Černe, somentor Dejan Cigale. Diplomirala 11.9.2009. COBISS.SI-ID 39807586
- ROJS, Simona:** Revitalizacija kriznega območja na primeru Kninske krajine. Ljubljana, 2009. Mentor Jernej Zupančič. Diplomirala 10.9.2009. COBISS.SI-ID 39890274
- ROTENHAJZER, Matjaž:** Vpliv kmetijstva na pokrajinsko in biotsko raznovrstnost Ljubljanskega barja. Ljubljana, 2008. Mentor Dušan Plut. Diplomiral 3.2.2009. COBISS.SI-ID 38284642
- SCHLEGEL, Karolina:** Prsti na severnem delu Krasa. Ljubljana, 2009. Mentor Uroš Stepišnik, somentor Blaž Repe. Diplomirala 18.6.2009. COBISS.SI-ID 38290530
- SEGA, Nina:** Slovenci na metropolitanskem območju Stockholma. Ljubljana, 2009. Mentor Jernej Zupančič. Diplomirala 13.11.2009. COBISS.SI-ID 40533858
- SEŠEL, Luka:** Potencial Koprškega primorja za pridobivanje Sončeve energije. Ljubljana, 2009. Mentorica Metka Špes, somentor Darko Ogrin. Diplomiral 17.4.2009. COBISS.SI-ID 38757474
- STARE, Mateja:** Avstralija in Oceanija : poučevanje izbranih geografskih procesov s pomočjo študije primera. Ljubljana, 2009. Mentorica Tatjana Resnik Planinc. Diplomirala 11.9.2009. COBISS.SI-ID 39890530
- STEKLAČIČ, Gregor:** Slovensko izseljenstvo in zdomstvo v Nemčiji. Ljubljana, 2009. Mentor Jernej Zupančič. Diplomiral 10.9.2009. COBISS.SI-ID 39888994
- STEPIŠNIK, Klemen:** Okoljevarstveni vidiki razvoja občine Žalec : s poudarkom na metodi ekološkega odtisa. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. Diplomiral 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39215970
- STRMLJAN, Klemen:** Ravnanje s komunalnimi odpadki v občini Grosuplje. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. Diplomiral 17.4.2009. COBISS.SI-ID 38756706
- ŠIJANEC, Petra:** Geografske možnosti uporabe rastlinskih čistilnih naprav v Mediteranski Sloveniji. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. Diplomirala 3.2.2009. COBISS.SI-ID 38289250
- ŠKUFGA, Nataša:** Geografija Krajevne skupnosti Hinje: primerjava vasi Lazina in Visejec. Ljubljana, 2009. Mentor Marijan M. Klemenčič. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39349858
- ŠTOK, Janja:** Razvoj turizma v občini Divača. Ljubljana, 2009. Mentor Dejan Cigale. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39229538
- ŠTREMELJ, Anže:** Možnosti turističnega razvoja Davče. Ljubljana, 2009. Mentor Dejan Cigale. Diplomiral 13.11.2009. COBISS.SI-ID 40540258
- TOMAN, Tomaž:** Prostorski razvoj gospodarskih con v občini Žalec. Ljubljana, 2009. Mentor Dejan Rebernik. Diplomiral 27.2.2009. COBISS.SI-ID 38506594
- UČAKAR, Tjaša:** Geografija naravnega rezervata Škocjanski zatok. Ljubljana, 2009. Mentor Marijan M. Klemenčič, somentor Blaž Repe. Diplomirala 19.6.2009. COBISS.SI-ID 39357538
- VADNJAL, Polona:** Podrobni kartografski prikaz prsti na Sajevškem polju. Ljubljana, 2009. Mentor Blaž Repe. Diplomirala 10.11.2009. COBISS.SI-ID 40481122
- VIDMAR, Tosja:** Sonaravna pokrajinska analiza in členitev za potrebe prostorskega načrtovanja : na primeru občine Miren – Kostanjevica. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. Diplomiral 3.2.2009. COBISS.SI-ID 38284130
- VOLK, Tjaša:** Zasnova sonaravnega razvoja občine Ilirska Bistrica. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. Diplomirala 12.11.2009. COBISS.SI-ID 40483682
- ZALOŽNIK, Saša:** Delovanje in organiziranost Slovencev v Zagrebški urbani regiji. Ljubljana, 2009. Mentor Jernej Zupančič. Diplomirala 17.4.2009. COBISS.SI-ID 38758754
- ZIDARIČ, Mateja:** Konstruktivizem in učiteljeva vloga pri pouku geografije. Ljubljana, 2009. Mentorici Tatjana Resnik Planinc in Jana Kalin. Diplomirala 14.9.2009. COBISS.SI-ID 39959650
- ZUPAN, Ula:** Vpliv NATURE 2000 na sonaravni razvoj občine Kamnik. Ljubljana, 2009. Mentorica Metka Špes. Diplomirala 11.9.2009. COBISS.SI-ID 39912034
- ZUPANC, Dejan:** Geografska zasnova sanacije zaledij virov pitne vode Zasavja. Ljubljana, 2009. Mentor Dušan Plut. Diplomiral 17.4.2009. COBISS.SI-ID 38755426
- ZUPANČIČ, Maja:** Geografski oris občine Rače-Fram. Ljubljana, 2009. Mentor Dejan Rebernik. Diplomirala 30.11.2009. COBISS.SI-ID 40592226
- ZUPANČIČ, Maja:** Raba in potenciali lesne biomase v Sloveniji na primeru občine Ig. Ljubljana, 2009. Mentorica Metka Špes. Diplomirala 3.2.2009. COBISS.SI-ID 38299490
- ŽERJAV, Samo:** Spreminjanje podeželja od 19. stoletja dalje na primeru vinorodnih Haloz. Ljubljana, 2009. Mentorja Marijan M. Klemenčič, Božo Repe. Diplomiral 10.11.2009. COBISS.SI-ID 40482402
- ŽNIDARČIČ, Tanja:** Možnosti razvoja trajnostnega turizma v Mestni občini Koper. Ljubljana, 2009. Mentor Dejan Cigale. Diplomirala 13.11.2009. COBISS.SI-ID 40538978

Geografija kontaktnih prostorov Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem

BAJT, Tina: Problem staranja prebivalstva na primeru občine Idrija. Mentor: Anton Gosar, somentorica: Jerneja Fridl. COBISS.SI-ID 512500864

BANDELJ, Karin: Geografski vidiki kakovostnega stanja površinskega toka Rižane. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512476288

ČELIGOJ, Jasmina: Geografsko krasoslovna presoja umestitve avtocestnega odseka Postojna / Divača – Jelšane. Mentor: Tadej Slabe. COBISS.SI-ID 512558208

DOLJAK, Petra: Kras in avtoceste. Mentor: Martin Knez. COBISS.SI-ID 512558464

ERJAVEC, Andreja: Spreminjanje rabe tal v zadnjih 200 letih v naselju Dobrna. Mentor: Matej Gabrovce. COBISS.SI-ID 512535936

FATORIČ, Sandra: Višina morja kot pokazatelj podnebnih sprememb v slovenskem morju. Mentorica: Valentina Brečko Grubar; somentor: Branko Bogunovič. COBISS.SI-ID 512462720

LOVRIČ, Anja: Odpadne vode kot dejavnik obremenjevanja Piranskega zaliva. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512489600

PUŠIČ, Nastja: Arabski priseljenci v Franciji. Mentor: Matjaž Klemenčič. COBISS.SI-ID 512501632

RUDL, Mirjam: Učinki vstopa Slovenije v Evropsko Unijo in schengenski prostor na položaj manjšin ob slovensko-italijanski meji. Mentor: Milan Bufon. COBISS.SI-ID 512527232

ŠAJN, Petra: Presihajoča jezera na Pivškem in njihov turistični potencial. Mentorica: Metka Petrič. COBISS.SI-ID 512485248

ŠIK, Nina: Multiplikativni učinki potniškega terminala na mesto Koper in njegovo zaledje. Mentor: Anton Gosar. COBISS.SI-ID 512497280

ZAGORŠEK, Tjaša: Geografske značilnosti lokalnih vodnih virov v izbranih naseljih Mestne občine Koper. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512504704

ZUKIČ, Mile: Dejavniki konfliktnosti: primer Kosova. Mentor: Milan Bufon, somentor: Anton Gosar. COBISS.SI-ID 512490112

Valentina Brečko Grubar

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru

AČANSKI, Darja: Geografske značilnosti občine Selnica ob Dravi in možnosti sonaravne trajnosti. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 17200392

BORNEKAR, Staša: Razvoj energetike v Češki republiki po letu 1989. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 17293320

BRATUŠA, Barbara: Živeti s poplavami v porečju Dravinje. Mentorica: Ana Vovk Korže.

DOBERŠEK, Manica: Razvoj proizvodnih dejavnosti v občini Štore. Mentorica: Lučka Lorber.

DOBNIK, Vesna: Razvoj kulturne pokrajine na območju K.O. Sv. trije kralji. Mentor: Vladimir Drozg. COBISS.SI-ID 17074696

FURMAN, Vanja: Zelena vodna energija – obnovljivi vir energije. Mentorica Ana Vovk Korže.

GOBEC, Simona: Razvoj in učinki turizma v občini Podčetrtek. Mentor: Uroš Horvat.

GOŠTE, Martina: Geografski vidiki izgradnje dolenske avtoceste. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 16881672

HERIČ, Suzana: Terensko delo pri pouku geografije v osnovni šoli. Mentorica: Karmen Kolenc-Kolnik. COBISS.SI-ID 16926472

IVAJNŠIČ, Danijel: Mestna klima Ljutomera in Ormoža. Mentor: Igor Žiberna. COBISS.SI-ID 17222408

JAKOPIČ, Jasmina: Primerjava možnosti za večnamensko rabo jezer z uporabo ekoremediacij na primeru ribnika Vrbeje pri Žalcu in ribnika Harter v Avstriji. Mentorica: Ana Vovk Korže, somentor: Wolfgang Fischer. COBISS.SI-ID 17218056

JAVORNIK, Darja: Ureditev učnih kolesarskih poti v občini Zreče. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 17238280

JAZBINŠEK, Pristina: Vpliv širitve Evropske unije na razvoj cestnega tovornega prometa v Sloveniji. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 17074952

KIDRIČ, Aleksander: Socialni prostor mladih v Mariboru. Mentor: Vladimir Drozg. COBISS.SI-ID 17298696

KOCIPER, Doroteja: Trajnostna poplavna varnost v porečju Selške Sore z ekoremediacijami. Mentorica: Ana Vovk Korže, somentor: Danijel Vrhovšek. COBISS.SI-ID 17050888

KOTNIK, Renata: Načrtovanje trajnostnega prometnega razvoja – študija primera v občini Slovenske Konjice. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 17292296

KRIŽANEC, Mojca: Slovenske gorice kot učilnica za pouk geografije v osnovni šoli. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 17255176

KUSTEC, Aleš: Nosilna sposobnost Zemlje za človeštvo. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 16863752

LAH, Petra: Turizem na podeželju v občini Ormož. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 17075208

LETNIK, Viktorija: Ekosistemska vloga treh ribnikov v mestnem parku Maribor. Mentorica: Ana Vovk Korže, somentorica: Nataša Smolar-Žvanut. COBISS.SI-ID 17221896

MAGDIČ, Barbara: Varovanje podzemne vode na območju mesta Maribor. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 16838664

MIHALIČ, Alenka: Strukturne spremembe kmetijske dejavnosti v občini Sveti Jurij ob Ščavnici po letu 1991. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 17310728

MURKO, Klavdija: Regionalna povezanost spodnjega Podravja s Hrvaško po vzpostavitvi Schengenskega območja. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 17050376

MURKO, Uroš: Grafiti v mestu Maribor. Mentor: Vladimir Drozg. COBISS.SI-ID 16788488

MUŠIČ, Nataša: Državljanška vzgoja in učne vsebine o slovenskih zamejeh pri pouku geografije. Mentorica: Karmen Kolenc-Kolnik. COBISS.SI-ID 17201160

NEUREITER, Jasmina: Zeleni mostovi v kmetijski kulturni pokrajini ob Muri. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 16708104

OCVIRK, Matej: Spremembe v gospodarski strukturi občine Celje po letu 1991. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 17165576

ONUK, Lilijana: Ekosistemske značilnosti območja Ribnika Reš v občini Radlje ob Dravi. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 17348872

OŠLAK, Vesna: Zaposlitveni trg delovne sile v Evropski uniji. Mentorica: Lučka Lorber.

PAULIN, Karmen: Značilnosti voda v celjski kotlini v obdobju od leta 2004 do 2009. Mentorica: Ana Vovk Korže, somentor: Danijel Vrhovšek. COBISS.SI-ID 17050120

POTOČNIK, Tamara: Primerjava socialno-ekonomskih sprememb v občini Braslovče in Polzela po letu 1991. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 16881160

ROJS, Lenka: Čezmejno sodelovanje v prostoru med Mariborom in Gradcem. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 17050632

ŠPILAK, Jožek: Razvoj zdraviliškega turizma v Moravskih Toplicah. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 17342984

TOMC, Jasmina: Problemi pitne vode - projektno učno delo pri pouku geografije. Mentorica: Karmen Kolenc-Kolnik. COBISS.SI-ID 16709896

VALENČAK, Mojca: Turistični potencial občine Bistra ob Sotli, Kozje in Podčetrtek. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 16864520

VARGA, Maja: Vloga geografije pri okoljskem informiranju in vzgoji. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 17022728

VINDIŠ, Polonca: Turistični potencial Haloz. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 16864264

ZAHRASTNIK, Anja: Značilnosti kanaliziranih vodotokov v Spodnji Savinjski dolini na primeru potoka Travnica. Mentorica: Ana Vovk Korže, somentor: Danijel Vrhovšek. COBISS.SI-ID 17049608

ZORKO, Sabina: Turistični potencial v občini Juršinci. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 16937224

Mojca Kokot

Diplomantom iskreno čestitamo!

Kocenova sobota

Društvo učiteljev geografije Slovenije je 27. marca 2010 na Ponkovskem prvič organiziralo spomladansko druženje. V to zanimivo pokrajino nas je pot pripeljala že lani, ko smo na Hotunjah, rojstnem kraju Blaža Kocena, sodelovali pri postavitvi in otvoritvi stalne razstave o njegovem življenju in delu v njegovi rojstni hiši. Pri izvedbi strokovnega in družabnega srečanja sta nam prijazno pomagala domače Turistično olepševalno društvo Ponikva in kmečki turizem Debelak. Debelakovi so neposredni potomci Kocenovih in upravljalci spominske hiše. Udeleženci, katerih več kot polovica je prispela z vlakom, so si najprej ogledali središče Ponikve s turistično pisarno in z znamenito farno cerkvijo, ki je vse življenje navdihovala najznamenitejšega domačina blaženega Antona Martina Slomška. Po njegovem zgledu je poklicno pot začel tudi komaj dve desetletji mlajši začetnik šolske geografije v tedanji

Avstriji - Blaž Kocen. Do ene najstarejših in največjih bioloških čistilnih naprav pri nas, ki nam jo je predstavila dr. Ana Vovk Korže, smo se odpravili po delu nove učne poti. Spomnili smo se tudi na mnogim študentom in učiteljem geografije ljubega profesorja geologije dr. Stanka Buserja, ki je pokopan na tukajšnjem pokopališču. Lokalne kraške pojave (kraški izviri, požiralniki, suha dolina ...), ki so Ponikvi dali ime, sta nam predstavila dr. Jurij Kunaver in prof. Tomo Golob, ki je nedavno tudi vodil akcijo njihove ureditve. Enega od vrhuncev dneva smo doživeli ob ogledu enega največjih rastišč velikonočnic pri nas. Le-te so bile ravno na višku cvetenja. Novih moči smo si nabrali na prijetnem druženju in okrepčilu ob ekološko pridelani hrani in pijači na domačiji Debelakovih v neposredni bližini spomenika in Kocenove hiše. Drugi del Kocenove sobote smo preživeli v Kocenovi spominski hiši, kjer sta nam prof. Tomo Golob in dr. Ana Vovk Korže predstavila dve novi lokalni učni poti in projekt ekoremediacij. Ker je bil

eden od ciljev druženja tudi vključevanje Ponkovskega v program šolskih ekskurzij, nam je dolgoletna aktivna članica Turistično olepševalnega društva Ponikva in glavna ohranjevalka spomina na Blaža Kocena, upokojena predmetna učiteljica zemljepisa in zgodovine Slava Kovačič, predstavila še druge znamenitosti, ki vabijo v to pokrajino - obisk Slomškove domačije, muzej Ipavcev v bližnjem Šentjurju, eno od najpomembnejših železodobnih arheoloških najdišč pri nas - Rifnik, železničarski muzej Južne železnice, muzej glažutarstva v Loki pri Žusmu, muzej mlinarstva itd. Skoraj 30 udeležencev srečanja je bilo navdušenih nad tukajšnjimi kraji in znamenitostmi ter seveda nad prijaznostjo domačinov, tako da si v prihodnje obetamo še večji obisk. Želimo si, da bi bilo tako že marca 2011, ko bomo obeležili tudi 150. obletnico izida znamenitega prvega Kocenovega srednješolskega atlasa. Vabljeni na Ponkovsko!

Rožle Bratec Mrvar

Svalbard - arktični glaciološki in ekološki laboratorij Evrope ...

... v naslednji številki Geografskega obzornika.

Foto: Jurij Kunaver.

Slikovita Kocenova sobota

